

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: FRITHIOF HELLBERG

MISS AGNES E. SLACK. FOTO. FÖR IDUN.

I HVITA BANDETS TECKEN.

VÄRLDSFÖRENINGEN Hvita Bandets sekreterare, miss Agnes E. Slack, gästade i söndags hufvudstaden. Hon var en bland passagerarna på den engelska turistångaren Argonaut, som f. n. gör en rundresa till Europas nordliga hufvudstäder. Färden har gått från Hull till Kristiania, Köpenhamn, Stockholm, dit båten anlände i den tidiga söndagsmorgonen, under det solen på sitt mest tjusande sätt strålade de resande till mötes från en blå, klar sommarhimmel.

För svenskar, som bära den lilla Hvita-bandsrosetten, var det ett glädjande bud, att miss Agnes Slack skulle komma till Stockholm. Hvita bandet eller Worlds' Womans' Christian Temperance Union (Världens Kvinnors Kristna Nykterhetsförening), som denna, den största kvinnoförening i världen, egentligen heter, är utbredd öfver hela jorden och räknar i sina led nära en million kvinnor af olika klasser och raser.

Stiftad i Amerika för omkring 30 år sedan, har den för sin nuvarande utmärkta organisation att tacka en kvinna, hvilkens namn är känt vida omkring i världen, nämligen miss Frances E. Willard.

Föreningen är indelad i departement, hvilka ledas af hvar sin chef. Förutom de stora huf-

veddepartementen för nykterhet, sedlighet, djurskydd, världsfred, kvinnans rösträtt och uppfostran finnes en massa underafdelningar, som upptagit arbetet på speciella fält: bland sjömän, järnvägsbetjäning m. m. Föreningens motto är "För Gud, för hem och alla land."

Som synes är det icke endast nykterhet, som Hvita Bandets kvinnor arbeta för, en massa andra saker ingå äfven i världsprogrammet, arbetet har till mål det goda, det ädla i lifvet, mänsklighetens höjande ur synd och nöd.

Det bör därför vara af intresse för läsarinorna af Idun att göra bekantskap med en af sitt köns banbryterskor och förkämpar på nyss nämnda områden.

Det stora arbete, som bedrivs af Hvita Bandet, ledes af en världsstyrelse. Miss Agnes Slack är sedan 1895 korresponderande sekreterare i denna styrelse och utgör så att säga sambandet mellan de många föreningarna och nationerna. I hennes händer löpa trådarna samman från arbetet kring hela jorden. Hvarje månad, 1 å 2 gånger, utgår från miss Slack en bulletin, som bekantgör för alla de olika landen stämningen kring hela världen rundt inom de olika föreningarna, däri man äfven får upplysning om de många missionärer, som nästan alltid äro på resa för att ytterligare göra saken känd och föra den framåt. Det bedrifs ett intensivt arbete, och föreningen går ärligen framåt och växer i styrka. Därom vittna bäst de långa innehållsrika rapporterna. Världskongresser hållas hvar 3:dje år, och den nästa skall äga rum i Boston (Amerika). Vid senaste världskonferensen i Genève uppläste miss Slack meddelanden från följande land: Förenta staterna, England, Tyskland, Island, Sverige, Norge, Kina, Madagaskar, Syrien, Afrika, Natal, Canada, Chile, Bahama-öarna, Uruguay, Väst-Indien, Australien, Nya Syd-Wales, Queensland, Sydaustralien och Tasmanien, alla vittnande om att arbetet går framåt och att medlemsantalet ökats från föregående kongress, hvilken hölls i Edinburg.

Hvita bandets nuvarande president är lady Henry Somerset, Eastnor Castle, England, och miss Slack är lady Somersets högra hand.

Miss Slack är född i Ripley, Derbyshire, England. Uppväxt i ett absolutistiskt hem, har hon, alltifrån tidiga år, omfattat nykterhetsidén med det lifligaste intresse. Men äfven inom andra områden har miss Slack gjort kraftiga inlägg. Bland annat har hon verkat mycket som talare för att få in kvinnor i styrelsen för fattigvårdsväsendet. Själff var hon den första kvinna i Derbyshire, som blef vald till fattigförestånderska, och tack vare de goda erfarenheter, man har haft af detta val, är det numera många kvinnor, som bekläda sådana poster där. År 1898 besökte miss Slack Norge och verkade för Hvita Bandets utbredande därstädes, samtidigt fick då också Göteborg ett besök, där en afdelning startades af henne. Likaledes har hon satt i gång rörelsen i Frankrike för några år sedan och förra sommaren i Schweiz.

Miss Slacks hela person gör intryck af något ovanligt energiskt, hurtigt och beslutamt. Det är alltid innehåll i hvad hon säger, och hon gör sig ej skyldig till onödiga ord eller fraser. Klockan sex på aftonen sistlidne söndag hade Hvita Bandet anordnat ett möte i St. Peterskyrkan, där miss Slack höll ett föredrag om Hvita-bandsarbetet. Samtidigt hade man nöjet att få höra en annan af de engelska Hvita-bandsmedlemmarna, som äfven gästade hufvudstaden, miss L. Daevy, hvilken i ett kort anförande bringade en kärleksfull systerhälsning från sitt hemland. Mötet var, trots den olämpliga årstiden, talrikt besökt och åhörarna lyssnade med spändt intresse på de båda föredragen, som tolkades af fröken Maria Schröder härstädes.

Det var icke blott i afseende på nykterhetssträfvandena, som samarbetet mellan de olika nationerna var fördelaktigt, det verkade också, att nationerna blefvo mera vänligt stämda mot hvarandra; som ett exempel härpå omtalade miss Slack att, när det för några år sedan höll på att uppstå krig mellan England och de Förenta staterna, afsände lady Henry Somerset, i 100 tusen brittiska kvinnors namn, ett telegram till presidenten i Förenta staterna med bön om att låta dem undgå kriget. Telegrammet trycktes i alla tidningar. Ett telegram sändes tillbaka i samma syfte, som äfven trycktes i alla de engelska tidningarna. Hon trodde icke, att detta kunde direkt afvärja kriget, men det verkade i alla fall på den allmänna opinionen. Krig är resultat af missförstånd.

Som något intressant från nykterhetsfältet berättade hon, att ett sjukhus i London indelades i 2 afdelningar, och man antog alla slags patienter behäftade med olika sjukdomar. På den ena afdelningen behandlades de med alkohol som medicin och på den andra utan. Förbättringen gick mycket fortare på den absolutistiska afdelningen och flere blefvo friska där än på den förstnämnda. Af denna erfarenhet har resultatet blifvit att det nu användes 60 % mindre alkohol på sjukhusen än för 10 år sedan.

Miss Slack pointerade, att Hvita Bandet hade lagt kristendomen till grundval för sitt arbete, och att alla möten i hela världen börjades med bön, men trots detta hade det medlemmar af skilda trosbekännelser.

Om några dagar kommer underrättelsen om detta möte att spridas till alla jordens delar. För oss Hvita-bandister i Sverige var det en kraftig uppmuntran att få höra talas om, att det var så många, som stodo med i samma arbete.

Känslan af samhörighet genom att tillhöra en internationell organisation intog våra hjärtan, och jag tror att vi alla gingo från mötet med mera mod att börja arbetsåret och med mera hopp för framtiden.

M. SANDSTRÖM.

KAN HEMTREFNADEN FÅ EN FIENDE I CENTRALKÖKET?

MÅNGAHUSMÖDRAR ha på tal om Centralköket helt bestämdt uttalat åsikten, att hvarje familj, som lät sina måltider serveras från en dylik anstalt, skulle låta beröfva sig den verkliga hemtrefnaden.

En dylik uppfattning behöfver analyseras och kommenteras. Måhända kommer den då att undergå någon förändring.

Hvad innefattas för det första i begreppet hemtrefnad?

Våra farmödrar förbundo säkerligen med hemtrefnad tanken på visthusens aktningsvärda partier af hemkokad saft, sylt, bakverk, salta och rökta köttsorter, grönsaker på butelj o. s. v.

Då handkammare och linneskåp dolde stora förråd, var man rustad för alla eventualiteter, och med tryggheten parades en trefnadskänsla. Men alla dessa olika förråd kräfdes en oflätlig eftersyn. Husmodersomtanken fick aldrig slumra in — huslig vakenhet var hufvudsak, allt annat måste vara bisak. Att blifva driftig husmor och den bästa värdinna var det enda pliktenliga för en kvinna, alltid kringgårdad af halster och spinnrockshjul. Som bekant uppstod icke sällan konflikt mellan böjelse och "plikt", men den senare afgick ju nästan alltid med seger, en seger, hvarvid personligheten i regeln gick förlorad under suckan öfver tillvaron, så snåft tillmätt med almått. Äktenskap, ett nytt hem — med eller utan sympati — blef under sådana förhållanden det enda lifvet hade att gifva och det enda, hvarom en kvinna skulle drömma. "Hemtrefnad" var då någonting *rent yttre* mera än en subtil förnimmelse af harmoni, ett medvetande att här, inom de egna väggarna, hvar personlighet kunde afslöja väsendets skärhet i dess egenart.

I vår tid skola väl de flesta med hemtrefnad beteckna ett visst *något*, som är uteslutande angenämt — å ena sidan ett visst lagom af utrymme, prydlighet, bekvämlighet och ro i förening med nödig materiell fägnad och å andra sidan individualiteten och vänligheten hos de personer, som skapat hemmet.

En viss ekonomisk trygghet är emellertid ett oundgängligt villkor för skapande af hemtrefnad. Eller är det möjligt att hålla trefnaden kvar, där kampen för tillvaron jagar alla familjemedlemmarne ur huset dagen lång? På hushållsväsendets närvarande ståndpunkt är det otänkbart. Men med förändrad hushållsföring kan snart sagdt det omöjliga uppnås af en kvinna.

Låt oss emellertid hålla oss till de små stadshemmen, där hustrun icke har något yttre arbete, utan uteslutande ägnar sig åt hemmet med biträde af en enda tjänarinna. Ofta finnas barn i sådana hem och ensamt barnen behöfde, att man ägnade dem den tid, som nu delas på torginköp och hushållsären, på mattillredning, diskning, renhållning af köket o. s. v. Hvarje hem — om än litet — ger i sin helhet så mycket arbete, att två vuxna kvinnor oftast ha fullt upp att göra, om n. b. prydligheten skall hållas vid makt, om maten skall stå på bordet i rätt tid, om huset skall bära den prägel, att en gäst där kan tagas emot.

Som det nu är ställt, måste nästan hvar s. k. treflig stund köpas för penningar. Ty skall äfven hustrun ha en smula angenäm — vara befriad från besvär — är det ju nödtvånigt att "gå ut". Ofta tar jungfruns missnömör öfver den extra mödan för främmande bort allt skimmer från en liten tillställning hemma i huset. Och frun är ju redan så trött, då gästerna komma, att hon blott orkar

ta på sig den passande minen. Att serveringen blir klanderfri är den allt uppslukande omsorgen. För att kunna utöfva gästfrihet har man fått knappa in på måttet af familjetrefnaden. Med hvilken sinnets flygfärdighet skulle ej däremot en husmor slå sig ner i sitt förmak och sorglöst som en lärka ha roligt med familjens vänner, då hon visste, att för den egentliga förplägningen sörjde centralköket!

Icke förrän den ekonomiska utvecklingen gör hustrun till hemmets chef, utan att hon på samma gång behöfver vara dess grofaretare, kan husmodern med små tillgångar få tid och styrka att vara — glad. Måne hon icke då äfven skall bli mera god? Och måne det icke just är godhet och glädje hemmen ha bäst behof af? De *förödande* mattankarna ha orsakat nog ondt inom hemmen och i världen — skola de icke snart ha spelat ut sin roll?

En stackars negress, f. d. slafvinna, blef på 1860-talet upptagen på Rostad — en stor flickskola vid Kalmar — och fick, sedan hon någorlunda förstod svenska, deltaga i somliga lektioner. En dag var "Svarta Sara" dock alldeles omöjlig som elev. Då lärarinnan slutligen frågade om anledningen till hennes ohjälpliga tankspriddhet, svarade hon uppriktigt: "Sara bara tänka rotmos". (Anrättningen bereddes i köket den dagen.) Att så godt som *alla* kvinnor tvingats att "tänka rotmos" året om, har varit en boja öfver personligheten — nödvändig så länge naturvetenskap och tekniska hjälpmedel för hushållsväsendet ännu lågo i linda, men onödig och barbarisk sedan omgestaltung skett. Allt flere och flere röster skola också höjas *emot* bibehållandet af olämplig regim, som i själfva verket utgör ett kvaft tyranni.

Att vi få vältagad och närande mat är en hufvudsak för det fysiska välbefinnandet. *Hvem* som bereder den, spelar däremot ingen roll för näringsprocessen. Om fackmänniskor efter vetenskapliga grunder tillreda en intensivt arbetande stadsbefolknings spis, eller om öfverallt hemma i husen göras dyra lärospån — hvilket är klokast? Alla män, eller så godt som alla, dricka öl, men ingen begär att andra män än bryggare skola förstå att tillverka det. Alla kvinnor äta, men därför behöfver man icke fordra, att alla skola förstå mattillredningens hela invecklade procedur. Hushållskunskap måste bli betraktad som *yrkeskunskap*, liksom hvarje annan metodiskt inhämtad insikt.

Ha hemmen det minsta godt af att "mamma" är uttröttad och nervös af svårigheterna inom köksdepartementet? Äfven där husmodern är uppgiften vuxen, uppstå genom tillfälligheter många obehag.

Hemmens mission måtte väl vara att vårda sina lyckliga medlemmar och att skapa trygghet åt dem. Men trygghet uppkommer endast under förhållanden med stabilitet. Ett centralkök skall icke, som tjänsteanden, "gå sin väg", då frun framställer en fordran, det skall med precision leverera hvad det åtagit sig och mot den bestämda kostnaden. En

"Undan papperskorgen"

är rubriken på en liten vidräkning, som våra läsare återfinna som bihang till detta nummer, och på hvilken vi rikta såväl deras som enkannerligen hrr annonsörers speciella uppmärksamhet.

Red.

och hvar kan beräkna sina utgifter, emedan de redan äro fastställda efter beloppet af inkomsten. Små tillägg för att höja bordets behag kan ju hvar och en göra själf, efter råd och lägenhet, och därmed förlåna måltiderna de individuella drag, som äro kära för familjen.

Då den lilla våningen ej längre ångar af kål och osande flott, då ren luft får rensa alla vinklar och garderober och då äfven den minsta bostad får utrymme för en liten badattiralj, då är en stor hygienisk vinning uppnådd.

Och hvilken behaglig sanitär fördel att kunna ta sina barn vid handen och gå ut med dem just i den vackraste middagsstunden, medan solen glimmar fram ett tag, i stället för att ansträngd och kokhet äflas mellan spis och skåp i ett kök, under det att barnen få nöja sig med att kasta längtansfulla blickar genom fönstren! Med hvilken aptit skall ej en husmor kunna sätta sig ned till middagsbordet, då hon är upplifvad af friska luften eller haft annat arbete än kökets, som förstör matlusten! I mindre bemedlade hem har husmodern själf sällan vid bordet försett sig med normala portioner. Dålig hälsa har i många fall blifvit följden af bristfällig nutrition. Men hvilken betydelse har det icke för en familj, om hustrun är rask och munter? Det betyder helt enkelt — lycka. Ty en kvinnas nöjda sinne och glada lynne kan ingen stå emot. Då "mamma" är glad, bli alla andra i hemmet glada.

Hvilken oerhörd betydelse centralkök skulle ha för *arbetarefamiljer* behöfver väl knappast särskildt framhållas. Af nödtvång är ju hustrun där ofta fabriksarbeterska, och hvarken hon eller hennes familj erhåller någonsin ordentligt lagad mat. Hur mycket skulle ej vinnas för hälsan genom närande måltider, bekomna utan oro, hur befriande skulle ej detta inverka på lynnena! Hur mycket missnöje och osämja har ej illa anrättad mat frammanat inom äktenskapen! Är det för tidigt att söka undanrödja en så krass anledning till ofrid?

Hur *möjligt* blir icke sedan allting för mamma! Hon känner sig icke mycket beroende vare sig af sin hälsa eller af sin jungfru, om hon är förmögen nog att ha någon, huset ramlar ej, äfven om bådadera behaga strejka. Mat får man ändå på klockslaget och det blir därför tid att se om allting från vinden till källaren, att pryda mera, att utveckla små fantasier, att öfverraska och glädja de olika medlemmarna af familjen med små arrangemang till deras trefnad. Men framför allt finner hon tid att *vara* någonting för dem, när helst de behöfva henne. Hon slipper ju "rotmoset".

Hon har därför också håg att utbilda sina själsförmögenheter, odla sina kunskaper, vidga sin syn, intressera sig för allt, som för framåt. Hon är sent omsider icke blott en första tjänarinna på lifstid — med eller utan pension — hon är chef för ett hem med möjlighet att af detta hem göra hvad hon drömt... hon är icke så trött af lifvets förslöande besvär, att hon blir likgiltig och bitter.

Då maken ser sin hustru nöjd, blir äfven han i de flesta fall lättare till sinnet — "konsten att lefva" blir för båda mindre invecklad.

Alla äktenskapliga sorger ha ej rötter i materiell jordmån, skall man invända. Nej; men en hustru kommer lättare öfver äfven andra sorger, om hennes tankar få syssla med ämnen utanför det personliga området. Just detta, att hon kan höja sig öfver sitt eget, är en oskattbar hjälp mot privat tryck.

Befria kvinnohjärnorna från pinsamma mat-tankar och pundhufvuden skola bli sällsynta!

MELLINS FOOD

af Läkarekåren erkändt bästa näringsmedel för barn och sjuka.

Finnes på Apoteken samt hos Specialhandlarna.

PROF gratis och franco från Axel Leniustrand, GEFLE.

Har ej det släkte, som kommer, behof af intelligens, en själens vakenhet? Så rik är tiden, så sjudande af lif och så brokig af spirande skapelser, att blott de klara intelligenserna skola förstå att anpassa sig efter det, som kommer. Är det då ej skäl att mödrarna befrias från centnertrycket af tusen hushållsdetaljer?

Hvilka skulle skuggsidorna af centralköksverksamheten kunna vara?

Lägre pris på råvaran blir naturligtvis en gifven följd af inköpen i stor skala.

Kostnaderna för centralkökslokal m. m. motvägas af minskade hyror för privatbostäder, som måste betinga lägre pris, då vidlyftiga köksarrangemang smultit ihop till endast gaskök.

I näringsvärde måste centralköskost, beredd efter hygieniska insikter, stå öfver privatkökens i allmänhet.

Hemmen måste vinna i pedagogiskt hänseende, då mödrarna få ägna sig mera åt barnen, och då dessa vänjas vid den punktlighet, som blir en följd af leverans från centralkök.

Hemtrefnad måste väl hemmen framförallt vinna, då oro och öfveransträngning mera sällan kunna försätta de där arbetande kvinnorna ur jämvikten, då husmodern finner tid att vara icke blott husmor i gammal bemärkelse, ett slags vandrande jude, utan en stilla makt, någon som ler med de glada och gråter med dem, som sörja? Bland framtidens husmödrar skola många kunna vara själiskt sysselsatta, på samma gång de med känsliga händer lägga blommor på hemmens altare — icke blott vid högtidliga tillfällen för att synas, utan i hvardagslag för doftens skull.

METTA GREGER.

ÅTER I SADELN.

NU ÄR den ånyo broddad och spänstig som förr, min häst, och åter färdig att springa till dust och torneringsfest.

Hur hånande packen i går kring oss löpo, när i brantaste backen till marken vi stöpo! De pekte med finger: "Den slutade grant, din ridt, uti smuts vid en dikeskant!"

När slagen till blods jag ledde min haltande häst därifrån, de följde oss åt på vägen med speord och gycklande hån: "Hur gick det med kroppen? Hur är det med svedan? Har junker nu redan fått nog af galoppen?" — Hvad glädje för hopen, hvad ögonfest: en nedsölad man vid en störtad häst!

Men plötsligt bland hvassa blickar ur gycklarnes täta tåg två tårfyllda kvinnoögon med glans som en stjärnas jag såg. Så ljufva och veka de mötte den kranke, som ville de smeka ur ryttarens tanke allt bittert och hårdt, allt hvasst och vildt, och tala så tröstande ljuft och mildt.

"Du ridit omkull, hvad mera?"

Det ödet blef fleres än ditt.

Stig åter modigt i sadeln och börja på nytt din ridt.

Håll tyglarne strama och sträck ut loppet!

De själslytte, lama

må afstå från hoppet,

men aldrig den starke. Du är för god att i diket sluta din ridt. Friskt mod!"

Jag hörde den tröstande stämman, änskönt ej ett ord blef bytt, och midt uti skrattet och hånet jag lyfte mitt hufvud på nytt. Ja, spänstig till sinnes jag rider än gärna, så länge en finnes, som tror på min stjärna, som tror än, att ridten ej ändas skall bland tistlar och smuts vid en dikesvall.

Min häst är ånyo broddad.

Med halsen buktig och krum han skrapar med hof på marken och tuggar eldigt sitt skum.

Den hop, som belett oss, med undran skall skåda,

att ännu vi båda

ej fegt hafva gett oss.

Jag låg uti dammet — välan! Men ej jag gifvit mig än uti lifvets tornej.

STEN GRANLUND.

"DEN HÖJE Ö." NÅGRA INTRYCK FRÅN BORNHOLM.

EN ENSAM och aflägsen ö, i god afsaknad af lätta kommunikationer, icke stor, högst några kvadratmil, utan städer, industri, tidningar och turistlif, utan frestelser för ritstift och penna, utan lockelser till ett oroligt kringflackande — se där några af de negativa kraf, som ett barn af tidens oro ställt upp för den punkt, som skulle få den hedern att under några junidagar rekreera honom.

Redan vid en första blick å Östersaltets karta trodde jag mig ha funnit denna min idealö i Bornholm. Mycket lofvade godt. Den svenska kommunikationslitteraturen visste intet om Bornholm, den svenska bokmarknaden kunde icke frambjuda ens den tarfligaste "Führer" öfver ön, ja, själfva Bædeker affärdade densamma med några få, ytterligt petita rader. Inte ens skåningarne, öns närmaste grannar, visste något om dess landförbindelser. Till slut lyckades jag dock — men det kostade möda — ertappa en köpenhamnsångare, som i hemlighet besökte Ystad en stormig lördagsnatt på väg till Rönne.

Början var således god, men i mycket gäckades jag dock sedermera.

Icke städer? Redan långt ute på hafvet kunde man skönja två misstänkta bildningar å den höga kusten. Det var verkligen städer, Rönne den ena, Hasle den andra, men städer med många försonande drag. Små envåningshus, röda tegeltak, vin- och vildvinsklädda väggar, murgröna upp öfver takåsarne, skogar af blommande hagtorn, rosors och syreners välukt. Städer, rensopade af sydvästen, prydliga, propra och solida, städer af sten, cement och

KÖP Svart Siden.

Begär profver franko af våra garanteradt solida sidentyger från 90 öre till kr. 13 pr mtr.

Specialité: Sista nyheter af brud-, sällskaps- och promenadtoiletter, äfven i kulört och hvitt.

Sändes tull- och portofritt direkt till privata.

Schweizer & Co., Luzern S. G. (Schweiz).

Sidentygs-Export. — Kungl. Hofiev.

GÅRD I RÖNNE.

tegel. På ostkusten råkar man på ytterligare fyra sådana. Inte ens midt på ön går man säker för städer. Man tror sig så trygg däruppe på den ödsliga "højlyngen", den höga granitplatån i öns inre; men helt plötsligt öfverrumplas man af öns sjunde stad, den folkrika Aakirkeby, som ligger liksom på lur därnedanför i sin lummiga grönska, och hvars gråa dubbeltorn sticka upp som rådjurshorn öfver träden.

Är det inte också en järnväg, som ormar sig fram därefter mellan bokdungarna? Jo, till och med två. Först öns lilla näpna tvärbana. Rönne—Nexö, byggd liksom på lediga stunder af öns bysmeder och trädgårdsmästare öfver den vågräta, siluriska syddelen. Och så är det bi-banan från Aakirkeby till Almindingen, öns gröna hjärta. Men ack, hvilket oskyldigt litet tåg! Till och med Ruskin skulle gillat dess framfart. Hvem skulle väl kunna förarga sig på denna lilla leksak? Lokomotivet är en stiliserad, stekelartad insekt, som breder ut en solfjäder af vajande spröt framför sig på det lilla spåret och nästan guppar till, när föraren stiger upp. Vagnen, som är lånad från moderbanan, är mycket större och bildar liksom insektens tunga bakkropp. Insekten ger ett ljud. Så en lång, fräsande, hvit ångpust åt höger, en likadan åt vänster — det är vingarne, som han breder

STRANDPARTI VID HASLE.

Nürnbergers "PILSNERDRICKA". Rikstel. 7 94. Allm. Tel. 30 48.

**Lanolin-
Sana-Tvål.**

Garanterad ren, neutral,
mild och öfverfet.

Bästa Barntvål!
25 öre st.

Grumme & Son
Stockholm.

ut — så en djup, svart, manhaftig suck ur skorstenen . . . Insekten flaxar i väg med sin tunga, turistfyllda bakkropp på släp. Det går med bålstora åthäfvor, sakta vaggande framåt.

Icke tidningar? Bara Rönne, hufvudstaden, har *tre* dagliga tidningar, och därtill en speciell Socialdemokrat, också daglig. Den sistnämnda

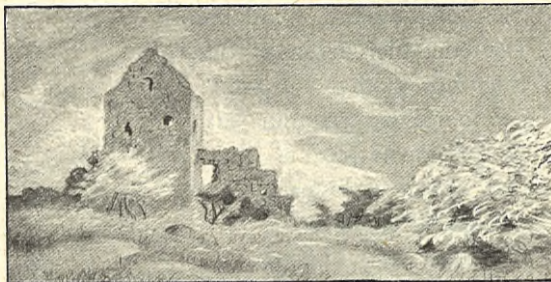

BONDGÅRD PÅ BORNHOLM.

arbetar, sin plikt likmätigt, litet bullersamt alldeles som det lilla "loket": frustar "frihed!" åt vänster, "broderskab!" åt höger och svärtar med präktiga pustar ur djupet af sitt hjärta — då och då det uselt kapitalistiska samhället.

Men tydligen stå inte heller här framstegen i proportion till fräsandet. Därtill är Bornholm alltför mycket en egnahemsö. Hela Rönne — en stad på 10,000 själar — äger endast några lätt räknade hyreskaserner, på sin höjd tvåvåningshus. Öfver en ofantlig yta breder den ut sina små låga, alltid propra, ljusa och glada målade tegelhus, ofta i korsvirkesstil, vanligen bebodda af endast *en* familj och de flesta försedda med trädgårdstappor. Hela stadsdelar bildas af propra arbetarebostäder, bärande ett godt vittnesbörd om social förnöjsamhet, trots de socialdemokratiska svartmålingarna. Bornholm är företrädesvis en landtbruksö, och välståndet lär vara ovanligt jämnt fördelat. Några sociala klyftor finnas på det hela taget icke, hvarken stora kapitalister eller utfattiga arbetareskaror. Man kan tänka sig en stackars socialdemokratisk tidnings arbete i klasshatets tecken på en sådan ö. Det hjälper knappast att komma ut dagligen, när den sociala förnöjsamheten är så djupt rotad. "Bornholms socialdemokrat" synes också ha tröttnat på agitationen. Den är åtminstone för närvarande ganska spak och oskyldig.

Utän en viss industri vore naturligtvis socialisttidningen otänkbar. Främst står granitexporten. Det flyter bornholmskt blod i granit-isbjörnarna på Köpenhamns ryktbara rådhus, den hornblenderika Rönnegraniten är en vida fräjdad monumentsten, och "oppe ved Hammeren — öns härliga, höga nordpunkt — lever de av Sten." Man har bit för bit exporterat en af öns mest storslagna punkter. Månget

HAMMERHUS.

bornholmskt hjärta svider vid åsynen af dessa glupska, tyska stenmaskiner, som bokstafligen äta bort fäderneöns panna.

Tack vare sin rikedom på ypperliga porslinsleror — däribland det sällsynta kaolinet — har ön en icke föraktlig keramisk industri, hvars konstnärliga alster de många turisterna lifligt uppmärksamma.

Icke turister? Endast på vägen mellan Allinge och Rö mötte jag *åtta* turister, alla tidningsmän från Köpenhamn, alla "venstre", och gatorna i Rönne genljödo af Stettinertyska. Från Sverige hittar då och då en geolog och botanist öfver till den också i sådana hänseenden intressanta ön.

Icke sevärheter? Jo, långt intressantare än man väntat sig. En till det yttre anspråklös, men sann och uttrycksfull, egenartad arkitektur, hvars högsta främjare är geologen och arkitekten, professor *Mathias Bidstrup*. Man skulle kunna kalla honom Bornholms Hazelius. Förutom det att han skapat Rönnes mest karaktäristiska officiella byggnader, byggt eller ombyggt en del af öns kyrkor, byggt originella folkskolehus m. m., har han för öfrigt i flere afseenden djupt och energiskt ingripit för att taga tillvara öns kulturhistoriska intressen. Bland hans byggnader må särskildt nämnas den egendomiigt stilfulla Valgmenighedskirken i Rönne. Det är en på samma gång sträf och raffinerad arkitektur; den inre dekorationen och den skickligt beräknade ljusfördelningen förläna den lilla tempelsalen en fängslande mystik. Professor Bidstrup är också Bornholms museums grundare och energiske ledare. Öfverallt på ön spårar man hans mångsidiga hand, och hans namn nämnes allestädes med aktning. Han synes verkligen vara profet i sitt eget land.

Storslagna äro öns kuster. Höga, svindlande branta granitväggar, som hafvet själlt sirat med fantastiska bildhuggerier och en monumental ornamentik, och öfver hvilka draperat sig en yppig växtlighet. Du kan ro djupt in i mystiska grottor eller tränga dig flere hundra fot in i urberget genom smala, mörka remnor med kalla, drypande väggar, som ständigt kyssa dig på båda sidor. Du får ett ljus af fiskaren, som rott dig, och får på egen hand taga dig fram i mörkret, än krypande, än klättrande, tills du står ett par hundra fot in i klippan, i en fuktig liten håla, dekorerad med möglande visitkort.

På öns norra spets resa sig ännu det gamla biskopsslottets, Hammerhus' imponerande ruiner.

RÖ.

Med den fria utsikten öfver ön och hafvet ända till Sverige, sina många skuggiga, stämmingsfulla hviloplåtar under murar och vallar, sina många historiska minnen, sina rikt grönskande branter och sin klingande näktergalssång nerifrån det blommande djupet utgör Hammerhus en af Skandinaviens mest fängslande punkter.

På flere ställen af kusten finnas egendomliga och storslagna klippbildningar, såsom Johns kapell, partierna vid Rö o. s. v.

I öns midt ligger Almindingen, en vidsträckt mönsterskog, helt och hållet planterad, och vårdad med berömvärd omsorg. Den mycket om Ömberg påminnande skogshöjden äger förtjusande dälдер, behagliga förfriskningsställen och rika botaniska skatter. Äfven geologen och fågelvännan har den mycket att erbjuda och framför allt skogsodlaren.

Inga frestelser för ritstift och penna? Därom må läsaren själf döma.

ANDERS ROSWALL.

STRANDPARTI VID JOHNS KAPELL.

RASSKILLNAD.

TVÅ BÅTAR mötas ute på fjärden:
"God dag, Sundberg! Har det blifvit någon fisk i dag?"
"Dä skräp mä dä."
"Säger Sundberg det? Jag har haft tur på morgonen, jag."
"Mä dä?"
"En gädda på drag — hon var inte stor förstas — och ett dussin aborrar, ganska bra klunsar."
"Dä va inte så illa."
"Och härom da'n fick jag ett par ålpinnar på långrefven och sju, åtta aborrar — hvad säger Sundberg om det?"
"Dä va raggen!"
"Inte dåligt, skulle jag tro! — Jaså, Sundberg har inte fått något?"
"Ja får aldri någe, ja."
"Har Sundberg inte försökt med noten?"
"Hva ska dä tjäna te, när man ändå aldri får någe?"
"Jag har frågat Östergren och han får inte heller något."
"Åh den! Han får hva andra letar efter."
"Nej, säger han."
"Dä ljuger han allt. Östergren ä slipad, ska ja säga grosshandlarn."
"Men han påstår alltid, att Sundberg får mycket. Sundberg har en sådan tur, säger han."
"Dä va allt en rejäl osanning, för ja får ingenting."
"Det var besynnerligt! Ni måtte vara dåliga fiskare här i trakten."
"Vi ä väl dä, ja."
"Men vi, stockholmare, vi kan konsten — ha, ha, ha!"

En härlig läskedryck fås af Lagermans Lemonadpulver "Tamten".

“Ja kan höra dä.”
 “Nej, adjö, Sundberg! Vi ska ha aborrarne till midda'n, ser han.”
 “Adjö! Adjö!”
 De bägge båtarna skiljas åt. Grosshandlarn ror hem, helt förnöjd öfver sin öfverlägsenhet och sitt lyckade fiske. Han kan konsten! Men gubben Sundberg, som har alla sina sumpar svarta af fisk och skickar in till staden flere gånger i veckan, spottar betänksamt öfver relingen:
 “Stockholmarna ä allt ena besynnerliga människor! . . .”

THORE BLANCHE.

Iduns litterära pristäfling.

UNDERTECKNADE, som utsetts att granska de till Iduns pristäflan insända novellerna och uppsatserna, ha nu avslutat sitt arbete, som på grund af täflingsskrifternas mängd och oväntadt höga sidosantal kräft längre tid än beräknadt. Antalet insända skrifter från skilda delar af vårt land och äfven från grannländerna har nämligen uppgått till den ansenliga siffran 230, och af dem har den öfvervägande delen varit synnerligen omfångsrik.

Prisskrifternas litterära värde har gifvetvis varit ojämnt, och en stor del undermåligt gods har måst kasseras. Likvisst återstår en ganska aktningvärd samling goda och användbara bidrag. Af dessa ha vi efter upprepad granskning funnit några äga så afsevärda litterära förtjänster, att de böra tilldelas pris. Värdeskillnaden mellan dessa till pris föreslagna skrifter är emellertid ej så stor att vi, utan att riskera begå en orättvisa, kunna utmärka någon framom de andra med ett första pris, som ju med fyrdubbla (resp. tredubbla) summan öfverstiger det andra priset.

För att möjliggöra en rättvisare fördelning af prisen, hemställa vi därför, att det första priset delas: för noveller i två pris om hvardera 200 kr., för uppsatser också i två pris, hvaraf det större 200 kr.

Under förutsättning att detta ändringsförslag vinner redaktionens bifall, föreslå vi, att följande skrifter prisbelönas:

Noveller:

- {1:sta pris å 200 kr. *Lisa Cajsa Ek.*
- {1:sta pris å 200 kr. *Sex.*
- 2:dra pris å 100 kr. *En gammal polonäs.*
- 3:dje pris å 50 kr. *Fröknarna Uhrn.*

Uppsatser:

- 1:sta pris å 200 kr. *Bara en kaffetår.*
- {2:dra pris å 100 kr. *Våra vänner luffarne.*
- {2:dra pris å 100 kr. *Nya former.*
- 3:dje pris å 50 kr. *Vi och kärleken.*

Till inköp föreslås vidare följande noveller och uppsatser:

- Noveller:** *Ett stycke af en sannsaga.*
Friseglaren.
Kamrater.
Mor Inga Pär Thoas.
En Pyrrhusseger.
Julgåfvor.
Prinsessan af Ravenna.
En berättelse om kärlek.
Han var rik ändå.
Bed för oss!
Hittebarnet.
En historia i bref.

- När döden gick undan.*
En öfvermånniska.
Farfarsfar och farfarsmor.
Makter.
En öde gård.
De andra vägarne.
Som en brand ur elden.
Sjuksalen n.r 5.
En öknens saga.
Strejk.
Omslag.
En mor.

Uppsatser: Etik för barnen.

- Jag vill bygga mitt land.*
Äktenskapsfrågan.
Flintskallar.
Några ord om norsk enkelhet och hvad vi kunna lära däraf.
Vi mobilisera.
Hvad tjänar det till?
I en af dagens frågor.

Stockholm den 27 aug. 1904.

Thore Blanche.

Sven Söderman.

*

Sedan hrr prisdömares ofvanstående uttalande af oss i allo biträdts och bekräftats, brötes de prisbelönade skrifternas namnsedlar, hvarvid följande författarenamn yppades:

Lisa Cajsa Ek:

Fröken Märta Starnberg.

Sex:

Fröken E. Lilljebjörn, Stockholm.

En gammal polonäs:

Fru Mildred H. Thorburn, Göteborg.

Fröknarna Uhrn:

Fröken Elin Wägner, Helsingborg.

Bara en kaffetår:

Fru Hulda Brodin, Sandarne.

Våra vänner luffarne:

Fru M. Vallquist, Klefva.

Vi och kärleken:

Fröken Elin Pålman, Örebro.

Till uppsatsen *Nya former* saknades alldeles namnsedel, hvarför dess författare, i likhet med de öfriga prisbelönda, omedelbart behagade meddela sig med redaktionen i och för prisens utskivvering.

På samma gång anmoda vi de till inköp föreslagna manuskriptens författare att snarast uppgifva sina namn för uppsatsernas signering och arvodenas öfversändande.

Alla öfriga i täflingen deltagande skrifter, uppbevaras till afhämtning inom loppet af innevarande månad, efter hvilken tid ännu oafhämtade manuskript makuleras.

Hvad beträffar tidpunkten för de prisbelönade skrifternas publicerande ha vi att meddela, att de båda med första priset utmärkta noveller: *Lisa Cajsa Ek* och *Sex* komma att inflyta i Iduns julnummer för i år. Öfriga prisbelönda och inköpta manuskript ingå i mån af utrymme i vår löpande årgång.

Stockholm som ofvan.

Iduns Redaktion.

Wilh. Becker,

Kungl. Hofleverantör.

STOCKHOLM. 5 Malmtorggsgatan 5.

Ur sjukvårdsafdelningen:

Badtermometrar: 20, 25 och 30 cm. långa
Febertermometrar, MAXIMAL MINUT: runda och ovala i nickelnylsa; med aluminiumskala i läderfodral o. nickelnylsa.
Fönstertermometrar: glascylinder, hvit glasskala o. nickelbeslag.
Glascylindertermometrar: 15, 20 och 25 cm. med eller utan ögla; skalan — 30+50° C. och — 40+100° C.
Rumstermometrar: Mahognybetsad och valnötsbetsad skifva, 15, 20 och 25 cm.; svartlackerad och skulpterad skifva med försilfrade metallskalor; svartlackerad skifva med tjock, hvit glasskala 15, 20 och 25 cm. lång.
 Ny, illustrerad priskurant å Förbands- och Sjukvårdsartiklar, Kemiskt och Medicinskt Glas, Utensilier m. m. sändes franco på begäran.

LÄKARKONGRESSEN.

DET VAR ett sorlande lif i det gamla riksdagshusets lokaler i måndags förmiddag, herrar och damer i brokig omväxling strömmade upp för trappan till riksdagens kamrar, medan de svenska, finska, norska och danska tungomålen blandade sig med hvarandra, till en språklig symfoni af hjärtlig grundfärg. Det genomgående uttrycket i allas ansikten var intelligens, och äfven om anslagen i trappuppgångarne icke gifvit vid handen, att den nordiska medicinska kongressen hade sin byrå inom den gamla parlamentsbyggnaden, skulle man likväl förstätt af de många personligheternas karaktärsfulla hufvuden, att det var vetenskapsfolk som kommit tillsammans.

När detta nummer ligger under våra läsares ögon, har kongressen, den femte i ordningen af dessa hvartannat år återkommande möten af nordiska läkare, nyss avslutats, efter tre dagars lifliga medicinska diskussioner, hvari kärnpunkten utgjorts af tuberkulosfrågan. Bland de mera festliga momenten i kongressen må nämnas tisdagens festföreställning å Kungl. teatern, hvarvid Saint-Saëns lysande och intressanta opera “Simson och Delila“ uppfördes.

Vi hoppas i nästa nummer kunna ge en gruppbild af kongressdeltagarne; för dagen presentera vi porträtten af kongressens president, professor O. Medin, bestyrelsens medlem, öfverläkaren dr Thure Hellström, samt kongressens ständige generalsekreterare, öfverläkaren vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, dr H. Köster. Bilderna äro reproducerade efter de i hr P. B. Eklunds förträffliga galleri af bemärkta svenska personligheter befintliga porträtten.

ENGELSKA KOMMUNALMÄN I STOCKHOLM.

ARGONAUT, turistångaren, är en gammal bekant på Stockholms ström. Hvarje år eller så ungefär kommer den hit på sensommaren, medförande ett antal lustresande engelsmän. I år har “Argonauts“ besök härstädes väckt större uppmärksamhet än vanligt, ty ombord har befunnit sig ett hundratal engelska kommunalmän, hvilka äro ute i den dubbla afsikten att rekreera sig i de nordiska farvattnen och samtidigt bese de nordiska hufvudstädernas kommunala institutioner. Vi hoppas, att vår hufvudstads kommunala inrättningar öfver hufvud gjort ett godt intryck på de främmande gästerna och att vår kommunalstyrelses brister, som stå tecknade här och hvar i staden, inte sprungit dem allt för starkt i ögonen.

Den gruppbild af främlingarna vi meddela längre fram i numret är tagen å Allmänna barnhusets gård vid den rundvandring, som engelsmännen gjorde därstädes under öfverståthållaren Dicksons ledning.

För korpulenta personer.

Sändes mot postförskott eller efterkräf öfver hela Norden.

Fields reduktions- (afmagrings) kur, af läkare garanterad absolut ofarlig, i sats, tillräckliga för en tre veckors kur. Med hvarje sats följer en broschyr, innehållande nödiga råd och upplysningar. Pris per sats 20 kr. Rekvireras hos

Fields General-Depôt för Norden,

(Walfrid Swenson), Grefturegatan 64, Stockholm.

ÖFVERLÄKAREN D:R THURE HELLSTRÖM I LÄKARKONGRESSENS BESTYRELSE.

PROFESSOR O. MEDIN. LÄKARKONGRESSENS PRESIDENT.

ÖFVERLÄKAREN D:R H. KÖSTER. KONGRESSENS GENERALSEKRETERARE.

SVERIGES STÖRSTA SKYTTEFÖRENING OCH DESS NYINVIGDA MÖNSTERBANA.

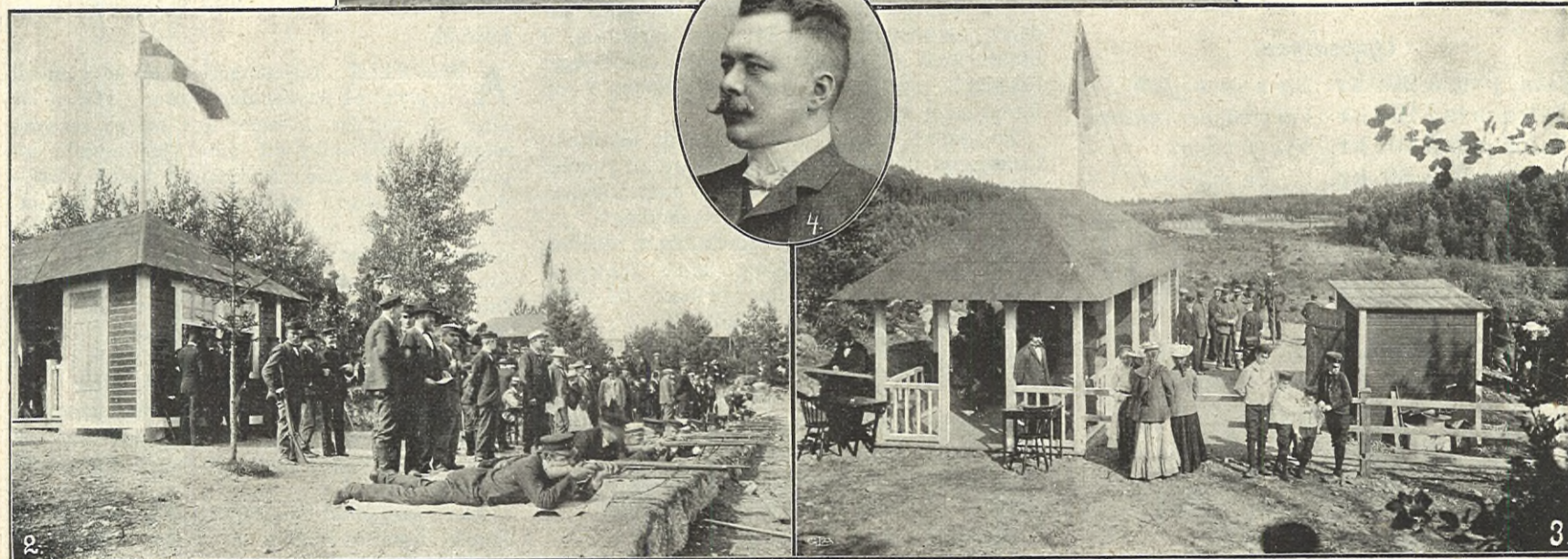
ESKILSTUNA SKYTTEGILLES NYA SKJUTBANA har i dagarna invigts af landshöfding Boström i närvaro af ortens mera bemärkte män med damer, 600 skyttar, samt en oöfverskådlig folkmassa. I sitt tal berörde landshöfdingen denna skytteförenings synnerligen kraftiga utveckling samt riktade ett varmt tack till föreningens skapare och ordförande, kronokassören i Eskilstuna, hofrättsnotarien Lars Jernbergh. — Eskilstuna Skyttegille, som är landets största skytteförening och som bildades för blott 3 år sedan, räknar nu ej mindre än 1,544 medlemmar, indelade i 10 skjutlag i Eskilstuna stad och 14 socknar däromkring, samt har till sitt förfogande 11 skjutbanor. Öfver 100,000 skott lossas å dessa årligen, och af statens skyttemärken

eröfrades af detta skyttegille i fjol ej mindre än omkring 150 st. Den nu invigda skjutbanan är i alla hänseenden en mönsterbana. Den tillåter skjutning *samtidigt* å 200, 300, 400, 600 och 800 meters afstånd samt är försedd med hisstaflor och anordningar för beskjutning af rörliga mål, hvilket senare är af stor vikt för de moderna och fältmässiga öfningar, hvilka denna skytteförening med förkärlek omhuldar.

Å bild 1 synes landshöfding Boström å skyttepaviljongens trappa, hållande invigningstalet. Å bild 2 synes skjutstationen, rymmande 30 man, samt protokollskurarna, och å bild 3 har man en utsikt öfver skjutbanan, hvarst målen å 200, 300, 400 samt 600 meter kunna urskiljas (å 400 meter helfigurer, å 600 meter ryttarefigurer).

Porträtt af skyttegillet bildare och ordförande, kronokassör Lars Jernbergh, meddelas äfven.

ESKILSTUNA SKYTTEGILLES NYINVIGDA SKJUTBANA. 1. LANDSHÖFDING BOSTRÖM HÅLLER INVIGNINGSTALET FRÅN SKYTTEPAVILJONGENS TRAPPA. 2. SKJUTSTATIONEN. 3. UTSIKT ÖFVER BANAN. 4. KRONOKASSÖREN LARS JERNBERGH, ESKILSTUNA SKYTTEGILLES BILDARE OCH ORDFÖRANDE. A. VESTER FOTO.

DE ENGELSKA KOMMUNALMÄNNEN I STOCKHOLM. GRUPPBILD FRÅN BESÖKET Å ALLMÄNNA BARNHUSET. A. BLOMBERG FOTO.

JOHN FRÖBERG, FINSPONG.

ETT 25-ÅRSJUBILEUM.

DEN FÖR ALLA, åtminstone till namnet, bekante fabri-
kör John Fröberg, Finspong, firade den 30 aug.
sitt 25-års-jubileum som affärsman och — annonsör.
Sammanställningen torde förefalla en och annan egen-
domlig och dock äro båda
dessa begrepp, åtminstone
för den person och affär,
som här är i fråga, på det
intimaste förenade. Då fab-
rikör Fröberg vid kvartsek-
lets slut å ena sidan står
där som ett lefvande exem-
pel på sanningen af den of-
ta upprepade satsen, att
vägen till rikedom och väl-
stånd oftast går genom
trycksvärtan, d. v. s. att en
affärs framgång och styrka
består i konsten att annon-
sera, och å andra sidan är
ett lika talande exempel på,
att man äfven i vårt land ge-

JOHN FRÖBERG.

nom företagsamhet och energiskt arbete kan skapa sig en ekonomiskt oberoende och aktad samhällsställning, och då han för den ort, där hans verksamhet under dessa 25 år varit förlagd, från ekonomisk synpunkt sedt, varit af den allra största betydelse, tro vi oss bereda Iduns läsare ett nöje, då vi här invid presentera den allbekante affärsmannens bild och i korta drag teckna hans affärs utveckling.

Född i Bohuslän år 1859, fick John Fröberg redan vid 10 års ålder på egen hand börja kampen för tillvaron och därunder praktiskt lära sig, att "själf är bäste dräng". Efter några års anställning hos en affärsman i hemorten och därefter som föreståndare för en landthandel vid Lotorps bruk, beläget omkring en half mil från Finspong, började han på lediga stunder med en handstämpel och sedermera med en mindre tryckpress att stämpla papper och kuvert åt traktens talrika arbetarebefolkning. Snart vidgades emellertid vyerna, han började annonsera i några på den tiden öfver hela vårt land allmänt spridda stockholmstidningar, och beställningar å visitkort inkommo i mängd. Författaren af dessa rader har ännu i friskt minne hans första annons: "Endast 75 öre", och mången med mig gjorde sig undrande den frågan: "Hvad månne väl blifva af detta?" Den anspråkslösa annonsen blef ingalunda någon "ropandes röst i öknen", ty redan efter tre månaders förlopp såg han sin verksamhet mångdubblad,

hvarför nya tryckpressar måste anskaffas jämte ett par biträden. Affärens snabba utveckling föranledde honom då att lämna den plats, han i sex år innehafte, för att uteslutande ägna sin tid och sina krafter åt den af honom själf grundlagda affären. Det var våren 1880. Lokal hyrdes, flere tryckpressar inköptes och typografer anställdes, men till följd af alltjämt ökade beställningar, visade sig alltför "stugan för trång." Efter åtskilliga svårigheter lyckades han äntligen för 2,000 kronor erhålla en lämplig byggnadstomt, där en större och ändamålsenlig tvåvånings-fabriksbyggnad uppfördes, hvilken hösten 1884 blef färdig, och från denna tid kan man säga att affären vunnit stadga och karaktär.

Mången tyckte nog, att han nu slog på aldeles för stort, och det var ej utan, att profeter både här och

där uppträdde, som med tvärsäkerhet siade en snar affärskrasch, men dess bättre visade sig alla dessa siare vara falska profeter. I stället har affären under årens lopp utvecklats till en omfattning, som i början ej ens hr F. själf anade. För närvarande är den inrymd i två stora fabriksbyggnader, hvaraf den sist tillkomna är en palatsliknande byggnad i fyra våningar. I den stora i villastil uppförda byggnaden finnes en vykortsfabrik, försedd med en mängd dyrbara och moderna maskiner. Det låter nästan som en saga, att ensamt af vy- och fantasikort i genomsnitt per dag under de sista två å tre åren expedierats 30,000 stycken.

Vi vilja slutligen med några statistiska siffror belysa den Fröbergska affärens tillväxt och nuvarande storlek. Till alla delar af vårt land samt i ganska stor utsträckning äfven till Norge, Danmark och Finland har genom Finspongs postkontor under dessa 25 år afsändts 750,944 varupaket och postförskottsafsändelser samt per järnväg under samma tid 294,395 paket och lådor. År 1883 utgjorde antalet afsända paket 21,561, hvar emot antalet år 1903 sprungit upp till den ansenliga summan af 108,413.

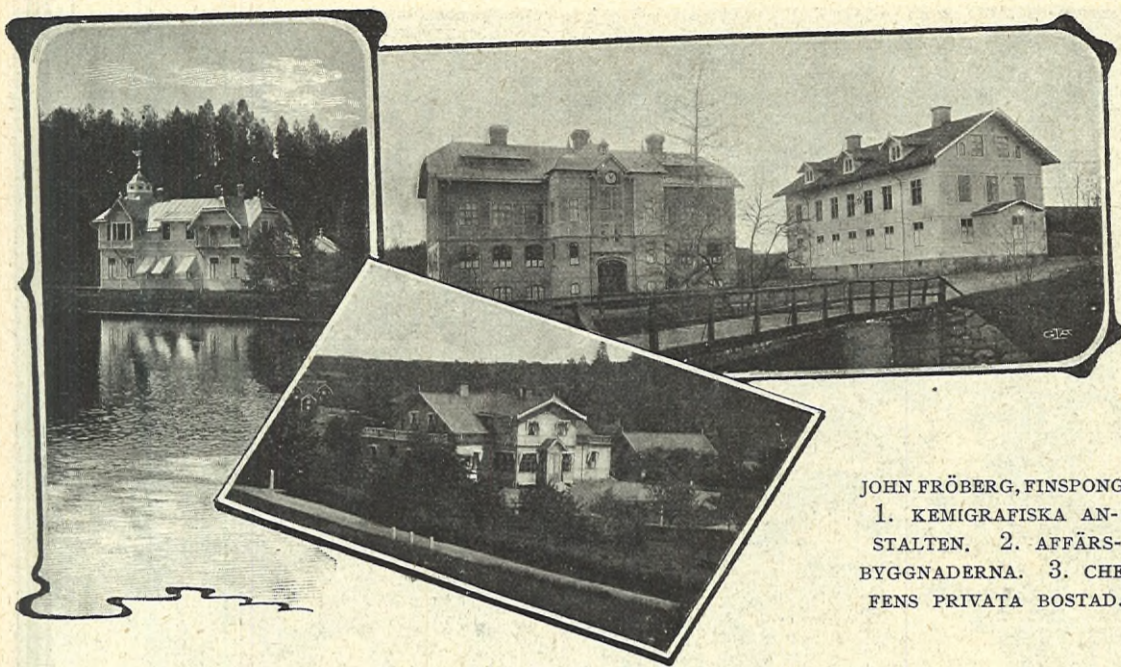
Parallellt med affärens utveckling och omfattning har naturligtvis måst följa en alltjämt ökad arbetspersonal. För närvarande sysselsätter den omkring 100 arbetare, hvilka alla hafva fast anställning, och vid vissa tider, då större brådska äger rum, exempelvis jultiden, måste den nära nog fördubblas för att kunna effektuera de tusentals order, som dagligen ingå. Dessutom är det icke så få, som för hr Fröbergs räkning utföra mera tillfälliga arbeten i hemmet. "Sverige åt svenskarne" är nämligen den princip, som han städse söker häfda. Som arbetsgivare öfverträffas herr F. af få, därtill human och vänlig, beredvilligt uppfyllande hvarje rimlig begäran, i stort som smått sörjande för sina arbetares nytta, nöje och trefnad, hvilket bland annat bäst torde bevisas däraf, att flere af hans arbetare varit anställda i 20 år och därutöfver i affären. Så snart de yttre förhållandena gjorde det möjligt, uppförde han rymliga och trefliga arbetarebostäder, i prydlig villastil med plats för två, högst tre familjer i hvarje. Alla bostäderna äro försedda med elektriskt ljus och somliga med telefon. Ekonomiskt välstånd är kännetecknande för alla hans arbetare. Socialistisk propaganda finner heller icke bland dem någon tacksam jordmån.

På frågan, huru herr F:s affär från en så ringa och oansenlig början med ett rörelsekapital af cirka 50 kronor kunnat uppnå ett så storartadt resultat, måste naturligtvis hänvisas till flere medverkande faktorer. De mest i ögonen fallande äro: energi i arbetet, en sällsynt omdömesförmåga vid affärers uppgörande, en nästan pedantisk noggrannhet i stort som

FRÅN PRINS CARLS RIPJAKT I JÄMTLAND.
PRINSEN OCH HANS JAKTSÄLLSKAP, MAJOR
RIBBING OCH KAMMARHERRE FLACH, UTANFÖR
GRAND HOTEL I ÅRE.

JOHN FRÖBERG, FINSPONG.
1. KEMIGRAFISKA AN-
STALTEN. 2. AFFÄRS-
BYGGNADERNA. 3. CHE-
FENS PRIVATA BOSTAD.

smått vid fullgörande af åtagna skyldigheter samt sist, men icke minst — klok och flitig annonsering! Herr F. är en af de få i vårt land, som haft och har en klar och öppen blick för innebörden häraf. Den amerikanske mångmillionärens ord: "Ingen annonserar sig fattig", ha här besannats. Enligt hvad hans annonskonto utvisar, har han på annonsering ofrrat närmare 300,000 kronor. Också torde han få räknas till en af vårt lands största annonsörer. I hans sätt att annonsera ligger ingen som helst efterhärming, utan hans annonser äro alltid originella, på grund hvaraf de också i hög grad tillvunnit sig allmänhetens uppmärksamhet.

Sådana äro i korthet de yttre konturerna af den Fröbergiska affärens utveckling och ståndpunkt vid hans 25-årsjubileum. Om man ock i viss mening kan säga, att herr F. haft lycka i sina företag, må man icke glömma, att han själf genom sina framstående affärsenskaper frammanat denna lycka. Det är ringa konst att med gifna kapital och handelsvetenskaplig utbildning närma sig millionärens ställning, men att från början alldeles vara i saknad af ekonomiska resurser och ändå samt efter jämförelsevis kort tid arbeta sig upp till samma nivå, det må väl med skäl kallas ett vackert stycke arbete.

G. W—M.

PRÄSTMÖTET.

FÖR ungefär ett år sedan bildades Sveriges allmänna prästförening, som har till syfte att främja såväl den svenska kyrkans som hennes tjänares angelägenheter i olika riktningar. Föreningen räknar redan, trots sin korta tillvaro, hälften af rikets prästerskap som medlemmar.

Denna korporation hade sistförflutna vecka talrikt samlats i Örebro till sitt första möte, som inleddes på tisdagen med en högtidlig gudstjänst i Örebro kyrka.

Därefter sammankommo prästmötesdeltagarna, omkring 300, i Karolinska läroverkets stora sal, hvarest mötet öppnades af Centralstyrelsens vice ordförande, kontraktsprosten Lindstedt i Torsås. Ordförande blef biskop Lövgren, vice ordförande kontraktsprostarne Edlund, Örebro, och Lindstedt, Torsås, samt sekreterare kyrkoherden Wessberg, folkskoleinspektör Nordell och brukspredikanten Hagström.

Bland ämnen, som afhandlades vid mötet, märktes frågan om den konfirmerade ungdomens fortsatta fostran, önskvärheten af ökad antal valda ombud vid kyrkomötet, frågan om hvad som kan och bör göras till gynnande af en mera tillfredsställande och rättvis befodringsväg för svenska kyrkans prästerskap m. m.

Under en paus i mötesförhandlingarna togs en lyckad grupp bild af deltagarna, hvilken vi i nästa sida återge såsom varande af mera allmänt intresse, enär den framställer präster från snart sagdt alla delar af vårt land.

NATAN BRUNS HISTORIA. BERÄTTELSE AF SIGRID HAMPUSDOTTER.

(Forts. fr. föreg. nr.)

Sällan besökte någon kamrat honom. Han ansågs för snål dessa första år, emedan han aldrig deltog i kamraternas nöjen, och man kände sig tillbakastött af hans fina, reserverade, litet glatta sätt att vara. Natan kände det, men något viljelöst och likgiltigt inom honom tog ifrån honom lusten att söka öfvervinna deras motvilja. Han förmådde aldrig att göra sig behaglig för dem. Natan var också så obehagligt "juste". Han skrattade visserligen åt kamraternas något frivola skämt, men kom aldrig själf med ett sådant af det enkla skälet, att han tyckte, att när han sade det, blef det plumpt och skar mot hans personlighet. Och när en kamrat i all förtrohet och med sitt mest intima leende bad honom om upplysning angående någon glädjeflicka, smålog han och svarade med samma förtroliga min, att han ingen kände. Hans småleende dömde icke den frågande, ty det fanns intet af pryderi i det, men det dömde med sin okunnighet, Likväl spelade kvinnor en stor roll i hans lif. Han sade sig själf, att kvinnokroppen var en symfoni, som berusade honom, att all kvinnlig skönhet hade makt öfver hans inre, och han var inte rädd att låta sig tjusas. Han var omgifven af konstens ljufvaste kvinnoskapelser och alla romanens kvinnofigurer hade han älskat eller hatat. De voro ju alltid värda ettdera. Men icke så verklighetens. De unga flickorna af hans ålder voro icke nog anderika, och de andra, som man icke begärde anderikhet af, hade så osköna rörelser och ord, som strax stötte ögat och örat. Därför förblef Natans vidare öfverord af lidelsen. Så stängde honom hans egen natur ute från den röda hvirvel, som blodet från tusen unga varelser sätter i gång där ute i lifvet. När hans fantasi stundom tänade alla förförelsens lusteldar och han kände, hur het och kraftfull han kunde vara, då stod likväl barndomstidens svala, rena ro och lockade, såsom den friska sjön för en varm och dammig vandrare. När hans dag skulle komma, han visste ju den skulle komma, då skulle allt vara så fullkomlig skönhet, så fullkomlig flamma, att intet stötte honom bort eller kom honom att tveka. Så tänkte och drömde Natan Brun, vid den tid då han lärde känna Birger Eskilsson, juris studerande liksom han själf.

Det blef ett nytt element i Natans lif, den gnista, som tände hans själfkänsla, den yttre makt, som bragte honom i kontakt med verkligheten.

Det hade varit "landskap" på nationen. En viktig nationsangelägenhet var afgjord och nu

satt man vid glaset och pratade. Birger Eskilsson satt vid pianot och improviserade en frenetiskt bullrande marsch, som ingen lyssnade till mer än Natan, som satt tyst. Birgers kamratnamn var "Flamman", och Natan fann namnet genialiskt och personen i fråga högst intressant. Ty flamma tycktes Birger Eskilsson vara, andligt och lekamligt. Det röda, vågiga håret hade väl osökt gifvit namnet. Härfäste och panna voro fullkomligt sköna, ögonen lifliga och mörkblå med ständigt klippande ögonlock, som gjorde intryck af oro. Tänderna lyste hvita mellan oftast leende läppar. Han var alltid glad och vågad och full af upptåg. Det intressanta låg icke i detta, utan i det att Birger Eskilsson var en annan, när han spelade. Då var han allvarlig, lidelsefullt borta i sina toner. Drömmande och svärmande som en yngling, såg han upp på den, som störde honom under hans improvisationer, utan att blygas för den blottande uppriktigheten i sina ögon. Därför roade det Natan att lyssna till Flammans något bullrande prestationer också denna kväll i kamratkretsen. Han visste emellertid inte ordet af, förrän denne stod inbegripen i liflig dispyt med ett par kamrater angående en konstfråga. Natan blef förvånad att Birger var hemma på detta område. Det var en detalj på Burn-Jones Circetafla, som diskuterades, och Birger höll envist på att han hade rätt. "Brun vet det väl", sade någon. Jo, Natan gaf Flamman rätt med ett lugn och en säkerhet, som förvånade denne. Han hade aldrig tagit notis om den lille Brun. Nu kommo dessa två i samspråk, och Birger undrade i tysthet öfver att han inte förr lagt märke till den hyggelige gossen. Natans utseende bedrog vid första anblicken. Det var egentligen, när han satt tyst och tänkte eller när han lyssnade till musik, som det vackra i hans ansikte kom till sin rätt. Ty det vackra var ett ljus öfver den hvita, släta pannan, som gaf ett blidt, nästan barnligt drag åt ögonen. Flammen tänkte sedan ofta, då han såg det ljuset, att det var alla Natans ofödda musikdrömmar. Ty Natan var musikalisk till lynne och läggning, fastän det först var Birger som upptäckte det och lärde honom att bli intensiv musikälskare. Det var också egentligen detta, som förde dem samman. Kanske också Natans beundran för kamratens yttre skönhet, som djupt berörde hans estetiska sinne.

Flammen hade alltid en klick med beundrare och vänner omkring sig. "Begåfvade, estetiska eller originella måste de vara", brukade Flammen säga. "Du är alltsammans", sade han en gång med favoriserande öfverdåd i tonen till Natan. Det var som en kärleksförklaring från den omtyckte kamraten, och man behöfde snart icke betvifla att kärleken var besvarad.

Från den tiden blef juridiken mycket litet brukad. "Man läser inte för lifvet, utan för att lefva", sade Flammen. Och det betydde att man skulle läsa skönlitteratur, resa till konserter och konstutställningar, gå på teatern och musicera. Och Natan solade sig i sympatiens allra varmaste strålar och var lycklig att på nytt få se och lefva igenom sin ungdoms drömmar och syner med den hete, liflige Birger, som förstod och lärde allt i samma nu. Denne hade också den sällsynta gåfvan att, trots sin pregnanta intelligens och sin liflighet, låta andra komma till sin rätt och växa sig själfständiga vid sidan af sig. Därför blef Natan aldrig "en liten flamma", som man hänfullt kallade några af medlemmarne i kamratkretsen. Han behöll sina egenheter, sitt jag, kanske med en viss skygghet för vissa sidor af sitt väsen. Men just därför blefvo dessa desto innerligare bevarade.

Bland egenheterna var den, att Natan aldrig gick på bjudningar. Det som från början af

hållit honom var de i hans tycke andefattiga och likväl konventionellt nödvändiga visiterna. Han öfvervann aldrig detta, och Flammans hänförelse öfver den eller den nations- eller familje-bjudningen förmådde inte ändra hans åsikter. Men ofta hände det, att när Flamman vid ett- eller tvåtiden på natten efter en bal kom hem till sitt rum, satt Natan där och väntade med lampan tänd och en flaska porter på bordet. Då pratade de och Natan fick en bild af afto-nens händelser, nog så målande tack vare Flam-mans alltuppfattande öga och alltåtergifvande ord. På det sättet, tyckte Natan, lefde han behagligt med i universitetsstadens societetslif.

En blåsig novemberkväll kom Natan hem från en examensfest hos en kamrat, och då det lyste i Birger Eskilssons rum, gick han upp. Natan steg in utan att knacka. Birger låg och läste. Han såg röd och het ut och på bordet stod en liten flaska vin och två glas. "Tur att du kom nu", sade Birger och smålog; "hade du kommit för en kvart sen, hade du inte kommit in. Jag hade ingen examensfest att gå på, men flickan tröstade mig!" Natan blef så förvånad öfver förtroendet, ty om den saken hade de aldrig talat. Han förstod att det inte var något nytt och ovanligt för Flam-man, detta, och att han ville se, hur Natan skulle upptaga det. Men Natan svarade helt stillsamt, att det var ju tur. Han kände sig blyg att gå in på ämnet och hade inga för-troenden att ge tillbaka.

Så gick samtalet in på andra ämnen.

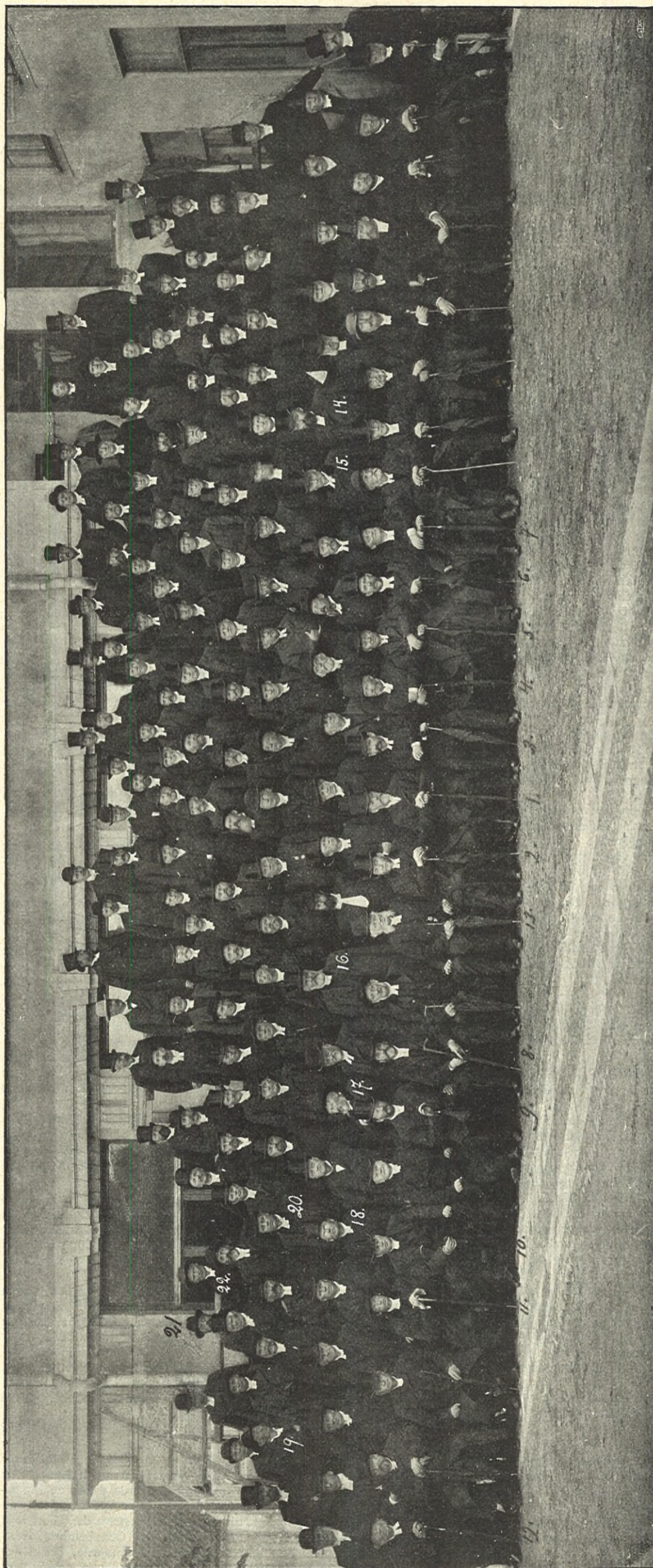
Det var som om denna hemlighet, hvilken de aldrig nämnde, förde dem närmare hvar-andra. Birger började mera förtroligt skämta öfver vissa förhållanden och sade sig ibland inte kunna vara tillsammans med Natan för flickors skull. Natan tog saken lugnt, men kunde icke förmå sig till att bekänna för Bir-ger, hur oskuldsfull han var.

Vid denna tid började Natan annars känna, hvilket inflytande Birger haft öfver honom under de gångna åren. Allt det religiösa hos honom, som kanske till sist och ytterst dock mest varit ljufva, goda syn- och hörselminnen från barndomsåren och samvaron med modern, var som utplånadt. Det hade gått så omärk-ligt och så förståndsmässigt och det var som en stor befrielse. Det var oändliga vidder af skönhet och frihet för den, som inte trodde att allt skönt var synd, att alla nya tankar voro brott, att det viktigaste i lifvet var att sörja öfver de tusende bristerna hos sig själf. I sin nya likgiltighet för religionen hade Natan skapat sig en egen sådan, med svaga linjer, men med värmande innehåll. Det var, att religion är allt det, som förstorar själen, allt det, som kommer människan att stå upprätt och oförfä-rad och med vidgad blick suga in i sig den skönhet, ädelhet och storhet, som lifvet likväl gömmer bakom många smutsiga höljen. Att han inga dogmer hade att stöpa sin nya tros-visshet uti, betydde föga, då den ju var till blott för honom. Bland studenter ha de reli-giösa problemen oftast en negativ lösning, d. v. s. alla rifva ned, ty ungdomsåren äro revolu-tionsår och jordbäfningsår. Ur spillrorna rädda de flesta unga dock det, som de ej kunna lefva utan. Så hade Natan Brun gjort.

(Forts.)

På grund af försenad manuskriptleverans

från författaren har romanbilagan i detta num-mer måst inskränkas till hälften af det vanliga eller endast 8 oktavsidor, men skola vi i ett kommande nummer lämna våra läsare full ersättning.

FRÅN ALLMÄNNA SVENSKA PRÄSTFÖRENINGENS MÖTE I ÖREBRO. GRUPPBILD AF DELTAGARNE. G. MELLQVIST & C:O FOTO. 1. BISKOP LÖVGREN, VÄSTERÅS. MÖTETS ORDFÖRANDE. 2. KONTRAKTSPROSTEN EDLUND, ÖREBRO. V. ORDFÖRANDE. 3. KONTRAKTSPROSTEN LINDSTEDT, TORSÅS. CENTRALSTYRELSENS ORDFÖRANDE. 4. PROFESSOR HOLMSTRÖM, LUND. 5. DOKTOR NEANDER, ÖSTRA HUSBY. 6. REGEMENTSPASTOR EKSTRÖM, FALUN. 7. KYRKOHERDEN GABRIELSSON, GAGNEF. 8. KONTRAKTSPROSTEN NOREN, TORSTUNA. 9. DOCENTEN LUNDBORG, LUND. 10. KYRKOHERDEN THUNANDER, ÖJE. 11. ASSISTENTEN BRING, UPSALA. 12. PROSTEN WALLÉN, JÄRFÖ. 13. DOKTOR WAHLFISK, KIL. 14. KYRKOHERDEN LJUNGQUIST, OCKELBO. 15. HÖFPREDIKANTEN PALM, FORSMARK. 16. KYRKOHERDEN HEDENDAHL, DUNKER. 17. DOKTOR TERNSTEDT, FÅGRED. 18. KYRKOHERDEN LUNDSTRÖM, ARNÅS. 19. STADSKOMMISTERN CONRICUS, GÖTEBORG. 20. KYRKOHERDEN LINDBERG, ST. TUNA. 21. KOMMISTERN GRANQUIST, SÖDERALA. 22. KYRKOHERDEN HELENIUS, VÄTÖ.

Förnämsta tvättmedel

äro och förblifva dock vid finare tvätt

HYLINS

Ekonomi-Tvål

och vid gröfre tvätt (byk)

HYLINS

Prima Tvätt-Tvål

NÄR ANNA SKULLE UT ATT TJÄNA. SKISS AF STEN BERG.

SOLEN STOD på i det lilla köket. Mor stod vid köksbordet och skalade potatis, och faster sysslade vid spisen, just då klamp af träskor hördes på trappstenen därutån. Det var far, som kom in. Han hade varit ute och sett på sitt sädesfält och gjort en titt bortåt den lilla skogsdunge, han ännu ägde. Sedan hade han, som vanligt, med sitt filosofierande uttryck i ansiktet och sin pipa i munnen, tagit vägen genom bygatan, hvars bortersta lilla hus var hans. Då och då hade han stannat och pratat med någon bonde, som han mött, om skördarna och om den ovanligt varma augusti de fått, och nu steg han, som sagt, in i köket. När han skjutit mössan i nacken och farit ett tag med sin bruna nävve öfver pannan, under det han sökande sett sig omkring, frågade han hvar Anna var. Hon hade gått till länsman i morse för att hjälpa till med undanstöket efter kalaset, som de haft dagen förut, men hon skulle vara tillbaka innan middagen. — Jaså. — Han slog sig ned på köksstolen och tittade fundersamt mot taket.

— Det blir dyra tider till vintern, du mor, — började han.

— Ja, när är det annat? — svarade mor, som blef orolig. Hon förstod, att detta skulle vara en inledning, och visste hvad som sedan skulle komma.

— Först pengarna till pojken vår. Det blir nog dryga slantar, det.

— Ja, om bara den pojken tog sin examen snart ändå, så var man då af med det eländet — insköt faster borta vid spisen.

— Och så ha vi skatter att tänka på och allt annat till.

— Ja, nog räcker det alltid, — tyckte mor.

Samtalet afstannade för en stund. Mor kastade den ena nyskalade potatisen efter den andra i vattenfatet, faster skramlade med sina kastruller, och far drog bross på bross ur sin snörflande pipa.

— Hur gammal är det Anna är nu? — frågade han slutligen helt oförmodadt.

— Det vet du väl, — tyckte mor, men faster hjälpte honom på träfven: Ja, jag säger då det! Hon är ju stora flickan nu. Sjutton år till jul. Jag tycker verkligen, ni borde se till, att hon snart kom ut litet i världen.

Och nu var man inne på det ömtåliga ämnet.

Modern hade funderat på saken, sedan den bragts på tal af faster för någon tid sedan, och förstätt, att flickan måste ut, och gjorde därför endast svagt motstånd denna gång. Hon ville hafva sin dotter hos sig, sade hon, hon var ju så god hjälp, flink och rask, som hon var. Men faster menade, att Anna kostade mera än hvad föräldrarna hade råd att kosta på henne, och dessutom skulle alla flickor i hennes ställning ut och tjäna. Mor borde betänka, att man bodde i en by och inte ägde en stor bondgård, där det inte var så noga, om det fanns en mer eller mindre, som skulle ha sitt. Det var nu en gång så. Fadern för sin del tänkte på de stora utgifterna till vintern, och hvad hjälpen beträffade, så redde sig ju faster och mor bra nog utan Anna. Och fru Lindgren hade ju sagt till faster, sist hon var i staden, att hon skulle kunna skaffa flickan en god plats. Så det kom inte att gå någon nöd på henne. För resten kunde hon ju komma igen en gång, om allt bar sig väl och hon själf ville.

Under det de pratade så af och an, hördes klamp af raska fötter därute, och Anna kom in, leende och glad som alltid.

— Se här hvad jag fick af länsman, — sade hon och kastade en blank femtioöring på bordet. — Och här har jag ett knyte med godter efter kalaset i går, men det öppnar jag inte förrän till middagen.

— Ja, den länsman, han är då för hyggelig, — sade modern. Och under det Anna berättade, hvad hon hört af pigorna om kalaset, glömde de båda kvinnorna den allvarliga fråga, som sysselsatt dem, och far gick in med sin pipa.

På eftermiddagen hade Anna tagit ett helt fång nytvättade strumpor och satt sig i gungstolen i fasters och hennes rum. Anna var en stillsam och allvarlig flicka. Hon tyckte mera om att sitta så i lugn och ro med ett handarbete än att vara ute med sina vänner. Hon älskade hemmet och trakten däromkring och var nöjd med sin lott. Resor tyckte hon icke om. — Hon tycker som jag — sade mor — borta bra, men hemma bäst. — Emellanåt såg hon ut genom fönstret, hur folket band kärftar på fältet. Det såg så vackert ut mot skogen där borta. Hvad det ändå var skönt att sitta så där och tänka på allt möjligt! — — — Det var nog ett stilt kalas i går. Tänk, hvad det måtte vara roligt att vara fru till en länsman! Men hon har nog sina bekymmer, hon också. Så kom hon att tänka på Karlsson, biträdet i specerihandeln. Så artig och vänlig han var mot alla! Men hon undrade ändå, om han inte var artigare mot henne än mot de andra flickorna. Tänk om — — —! Sådana tankar! Anna kände, hur hon blef varm om kinderna.

— Se, sitter du här! — hördes fasters röst från dörren.

— Ja, jag tänkte, jag skulle få de här färdiga innan kvällen.

Faster slog sig ned i det mjuka soffhörnet och såg ut att öfverväga något.

— Hva' funderar faster på? — kom det efter en stund från Anna.

— Åh, just ingenting, — svarade hon och började gå omkring i rummet och ordna. — Aldrig var det då riktigt bra heller. — Kungataflan öfver sängen hade kommit på sned. Bordet med albumet och de vackra stenarna på stod inte rätt i sitt hörn bredvid Moraklockan. På byrån var det oordning. Och så började hon med öfversta lådan också.

— Har du aldrig tänkt att ge dig ut i världen, Anna? — frågade hon plötsligt, under det hon sysslade med något i lådan.

— Ut och tjäna, menar faster?

— Ja —

— Nej, det har jag just inte. Jag har det ju bra där jag är, vet jag.

— Ja, men har du aldrig tänkt på, hur härligt det är i staden. Att få gå ut och promenera om frisdagarna och se på bodfönstren och på alla människorna och —

— Ja, men promenera kan man ju göra här också, — afbröt Anna, som började känna sig orolig. Hvad menade faster, manne? — I staden är det bara rökigt och smutsigt, säger faster ju själf.

— Men ändå — faster började blifva otålig — för resten måste väl du som andra flickor i din ålder och ställning ut och tjäna.

— Ut och tjäna! — hon vände sig mot faster. — Hvarför behöfver jag det? Tjänar jag inte lika bra här hemma? Och i dag för exempel var jag ju hos länsmans.

— Jo, men du kan väl förstå, att du inte kan vara hemma alltid heller. — Och nu stängde faster lådan och började förklara för Anna, hvarför hon måste ut. Hon anförde både fars och sina egna skäl och flere därtill. Anna betraktade henne förvånad. Nystanet hade rullat ned på golfvet, och strumporna voro på god väg att komma efter. Endast oredigt kunde hon uppfatta, hvad faster talade om dyra tider, plikter, goda platser och allt hvad det var. Ut och tjäna! tänkte hon förskräckt, lämna hemmet, som hon höll så mycket af, och komma ut bland vildt främmande människor. Hon kunde knappast tro sina öron. Det var alltså det, som föräldrarna och faster pratat om, och som hon inte fått höra på. —

Men faster, som trodde, att Anna hela tiden hade uppmärksamt följt med hvad hon sade, och dessutom anförde alla de skäl, hon kunde finna, var säker om att hafva öfvertygat Anna och var synbarligen mycket nöjd med sig själf.

— Och inte nog med det, ser du — sade hon, i det hon slog sig ned i soffan — alla flickor som du måste helt enkelt ut och tjäna. Hur skulle det annars gå? Om alla fick sitta hemma hos mor sin, skulle det ju snart inte finnas något tjänstfolk mer i världen, förstår du väl.

— Men hvarför skall just jag ut, som vill vara hemma? Det finns minsann många nog, som vill ut.

— Jo, ser du, sådana där högre frågor skall du inte befatta dig med, dem förstår du inte ändå. — Dessutom är det redan bestämdt af far och mor. — Och faster, nöjd med den verkan hennes lilla osanning hade, och rädd att förlora segern, om hon fortsatte längre, reste sig och gick ut i köket till modern. Anna stirrade mot dörren.

— Bestämdt! — — Far och mor! — — Hade de?

— Och hon visste ingenting! — — — Jaså, hon skulle ut och tjäna, hon. — Hon såg sig omkring i rummet, under det hon kände gråten i halsen. Hon såg på fläckarna, som solen målade på de blekta tapeterna, på ränderna på trasmattan, på de hvita gardinerna och på blommorna i fönstret, dem hon själf planterat. — Jaha, hon skulle ut. Och hemmet? Hemmet, som hon höll så mycket af, vännerna, Karin och Lisa och Karlsson — — —! Det skulle också vara

slut nu. Slut! — Anna höljde hufvudet i förklädet. Ändtligen kommo tårarna.

Men när faster kom ut till mor, sade hon med så lugn och naturlig ton som möjligt, att allt nu var öfverenskommet med flickan. Mor betraktade henne först förvånad, sedan lade hon, som gripen af en plötslig tanke, ifrån sig den halfskurade kastrullen, mumlade något om "välsignade människor" och skyndade in i fasterns rum. När hon såg sin flicka sitta och gråta, gick hon fram och började smeka henne. — Den faster då! Hon kan då aldrig tåla. Vi skulle ju talat med dig om det i kväll, far och jag. Seså, barnet mitt, inte gråta nu längre. — Och modern talade så kärleksfullt och mildt, som endast en mor kan det. Anna slutade snart upp att gråta. Om hon inte förstod, att hon måste hemifrån, så kände hon det åtminstone. Hon drog modern med sig till soffan, och där sutto de nu båda tysta en stund. Dottern lutade sitt hufvud mot moderns bröst, och modern smekte sin dotter.

— Men hvarför kan jag åtminstone ej få plats på landet?

— Det sa' jag också, men far och faster påstodo, att det var bättre du kom till staden. Men du behöfver väl inte stanna där alltid, tänker jag.

Så började de tala om framtiden, och med den lätthet, hvarmed barnets stämningar skifta, hade nu äfven Annas stämning slagit om. De talade sig ifriga och varma, och när fadern inträdde, underrättad af den alltid påpassliga faster om hvad som skett, förvånades han öfver att finna sin flicka så glädlig. Han hade trott, att hon skulle sörja öfver att behöfva lämna hemmet. Men det sade han icke.

Vid kvällsvarden talades det litet, men när man plockat undan och slagit sig till ro, mor och faster i soffan med Anna mellan sig och far i gungstolen med sin långpipa, som han brukade röka ibland om kvällarna, började de åter tala om resan. Det beslöts att faster skulle följa Anna till staden om en vecka och gå till fru Lindgren, som lofvat att skaffa en bra plats. Far tyckte att det gärna kunde ske för, men mor påstod, att Anna först måste ha en ny kappa och en ny kjol, och det dröjde åtminstone en vecka, innan det kunde vara färdigt. Så började de tala om staden. — Det första du har att göra, sade faster och reste sig litet ur sin bekväma ställning i soffhörnet, — är att se till, om du verkligen fått en bra plats. Fru Lindgren lofvade visserligen att skaffa dig en sådan, fastän det ännu ej är flyttningstid. Men man kan ju aldrig så noga veta. Hon kan ju misstaga sig, hon som andra.

— Hvad menar faster med en god plats då?

— Jo, om herrn och frun inte gråla på hvarandra, och det inte finns någon ungherre, som tittar för mycket på dig, så — — —

— Anna bryr sig visst inte om några pojkar, hon, hon brås på sin mor.

Far lät höra ett brummande mellan två bloss från pipan. Icke för mors yttrande, men för fasters. Anna kände sig förlägen. Hon tänkte ett ögonblick på Karlsson.

— Och så en sak till, — tog faster åter vid, utan att låta sig bekomma — om du fått en bra plats, ty annars får du skriva till mig, så att jag får skaffa dig en annan, så skall du alltid försöka hålla dig väl både med köksan och frun och försöka göra allt hvad de vilja. Skulle du inte hinna med allt, så gör först hvad köksan vill och sedan hvad frun vill.

— Tig då med ditt dumma prat någon gång, afbröt fadern förargad.

— Om inte ni talar med flickan om det, så får väl jag göra det, — brusade faster upp. — Hon får väl känna till världen något, innan hon ger sig ut, i all sin dar. Och det är väl ändå hufvudsaken, att hon håller sig väl med köksan, ty om hon inte tycker om flickan, kommer hon inte att stanna där länge.

Det blef tyst en stund. Anna satt och undrade öfver, hvad hon hört.

— Och så om några år — började modern — när du kan sköta ett hushåll och din bror kommit sig fram något i världen, så att det blir lugnare för oss, så kommer du väl hem till dina gamla föräldrar och stannar hos dem. Eller hur, barnet mitt, du glömmet väl inte bort oss, när du kommer till staden?

— Nej då, visst inte mor, när jag får min lön, så skall jag skicka hem saker till er. Först ska' mor ha en ny schal, en sådan där fin, som frun från staden har, hon, som bor hos Persons. Far skall få en ny pälsmössa och faster ett par varma handskar.

— Nånå, — sade fadern leende — hvar skall du få pengar till allt det där ifrån? Du får minsann lugna dig litet och vara glad, om du får en femma de första månaderna. Det är mycket nog det.

— Ja, det går inte så fort, som du tror, inte, tillade faster.

— Åh, så förskräckligt långsamt behöfver det väl inte gå heller, — tyckte Anna, — jag är väl ingen gås. En vecka till att lära köksgöromålen, en till städningen af våningen, en till uppköpen på torget och en till matlagningen. Det är fyra veckor.

Faster och mor skrattade och far drog på munnen.

— Nej, min lilla flicka, så går det inte till, — sade faster — om du ger akt på allting och håller dig väl med köksan, så att du får hjälpa henne med maten, så kan du ha lärt dig en hel del på ett år eller så omkring — om du är kvar så länge förstås. När du så tycker, att du kan sköta ett hushåll så där tämligen, så skall du försöka att komma till ett annat ställe, så får du alltid lära dig något nytt. Och så om en två, tre år kan du skaffa dig plats som hushållerska. Så kan det möjligen gå, om du håller dig väl med köksan och är rask och duktig.

— Anna kommer nog att reda sig, det är inte farligt — menade mor och reste sig.

Fars pipa hade slocknat. Mor och faster gingo ut att göra i ordning till natten, men Anna stannade hos far. De sutto tysta. Anna i soffhörnet och far i sin gungstol, hvilken han satte i rörelse genom att då och då stöta från golvet med foten. Anna försökte att försjunka i betraktande af solskenet, som ännu dröjde kvar på dalklockan vid fönstret. Om helgdagskvällarna brukade hon sitta och se, hur det saktat gled från klockan till fönsterlisten och därifrån ut på linden och vidare öfver fältet, till dess det försvann i skogen. Men i dag ville det inte gå att tänka på det. Jämt kommo tankarne på staden fram Och fadern bara satt där tyst och funderade som vanligt. Hon började gå omkring och se på allting i rummet, men till slut satt hon i faderns knä, utan att egentligen veta, hur det gått till att komma dit. Tanken, att det icke var passande för en stor flicka att sitta på knä stod plötsligt för henne. Men hon kunde ju icke resa sig med detsamma heller. Fadern drog henne närmare till sig och strök med sin bruna hand öfver hennes huvud. När de suttit tysta en stund, sade han med något underligt i rösten, som nästan kom Anna att gråta:

— Faster har nog rätt, hon, i det hon säger, fastän det låter så illa. Världen är så underlig, ser du. — — — Den ena människan är satt att tjäna den andra, fast prästen säger, att alla äro syskon. Men Gud har nog sin mening med det, tänker jag. — — Kom bara i håg tre saker, och rätta dig därefter, så går dig allt väl: fromhet, kyskhet och lydnad.

— Ja, far.

Anna torkade något från ögonen. Inte skulle väl hon gråta. Hon var väl inget barn längre heller. Det blef tyst som förut, och fadern kände sig nästan förundrad öfver att hafva sagt så mycket på en gång.

Men tiden gick. Anna kunde ej låta bli att känna en viss stolthet, när hon såg byflickornas afundsamma blickar. Hon skulle till staden, hon, och blifva en sådan där fröken som den hos sommargästerna till Persons. Och när hon på söndagen hade fått sin nya hatt och nya kappa på och gick till kyrkan, kände hon sig som om hon redan var det och lyfte högt på kjolen, aldeles som fröken hos sommargästerna.

Ibland kunde hon väl känna sig litet sorgsen till mods, när hon tänkte på vännerna och på hemmet, som hon skulle lämna, och något tänkte hon väl äfven på Karlsson. Men då kommo genast tankarne på staden och gjorde henne glad igen.

Annat var det med faster. Ibland gaf hon dunkla antydningar om ett och annat, som Anna dock ej kunde förstå. Men när de tre kvinnorna, ty Anna hade ju blifvit en sådan nu, hjälptes åt att packa den lilla kofferten, talade fastern ändtligen rent ut:

— Nu skall du lofva att bli en riktigt förståndig flicka, Anna. Städerna äro gjorda till unga flickors fördärf. Tusen faror locka där på dem, och framför allt skall du akta dig för männen. De äro de värsta, falska och dåliga.

Och en förskräcklig mängd andra saker sade faster. Men när Anna slutligen helt orolig och förundrad frågade, hur faster kunde veta allt det där, blef faster förlägen. Efter ett ögonblick hämtade hon sig dock och sade, att ett sådant flickebarn som Anna inte skulle lägga sig i saker, som inte angick henne, och ej fråga efter det, hon ej förstod. Anna kände sig skamsen, men mor sade, att det visst inte var så farligt, som faster utmålade det. Hon skulle ju alltid prata.

Något kalas för Anna skulle det icke blifva i hemmet. Tiderna voro dyra, och för resten tyckte inte far om sådana där tillställningar. Några af mors och fasters vännere bjödo sig naturligtvis själfva, kommo, fingo sin kaffetår, pratade och beskärnade sig öfver att barnen icke fingo stanna hemma och blifva föräldrarnas tröst på gamla dagar. De gäfvö Anna "goda råd" och häntydde på ett och annat, fingo en påtår, tackade och beskärnade sig ännu ute på trappan, innan det värda sällskapet traskade hemåt i bygatans damm.

Det var på aftonen, när Anna skulle resa. Solen hade gått ned där långt bortom skogarna, där augustikvällens skarpgrå himmel ännu lyste. Svala vindar förde dofter från skog och mark, från nyslagen klöfver och från ängsblommor på de afvejade sädesfälten. — Det hade samlats många människor till den lilla stationen. En del blott af nyfikenhet för att se Anna resa, men många därför att de tyckte om henne, ty hon var en god och snäll flicka. Där voro ungdomar, som pratade och skrattade högljuddt. En och annan hade väl en förnimmelse af något, de visste inte rätt hvad. Men det hade de ej tid att tänka på. Några gäfvö Anna blommor, andra sötsaker till resan, och Karlson, som skulle hämta posten vid stationen, hade

med sig god chokolad till henne. Anna tyckte, att han såg ledsen ut, och när deras ögon ibland möttes, tyckte hon, att det var något förunderligt i hans, något, som kom hennes hjärta att slå fortare. Men omkring mor och faster hade tanterna samlats. Några förde allt som oftast sina hvita gå-bort-näsdular till ögonvrån, andra pratade i mun på hvarandra och andra åter igen gjorde båda delarna. — Ack, herre jesses ja, nu skulle flickan ut. — Ack, herre jesses ja, — hon var då en sådan snäll flicka. Ett riktigt änglabarn var hon. — Ja, det var hon då säkert. — Mor och faster gråto. Far harklade sig och såg besvärad ut. Ibland vände han sig om. Han hade visst fått något i ögat.

Nu kom taget inrusande. — En minut! — Ännu några omfamningar och smekningar och så upp på taget. Mor log mot Anna, fastän tårarna rullade ut för kinderna. Tanterna gjorde sammaledes. Far gaf ännu några råd och tryckte sin flickas hand. Faster, som ju skulle följa med Anna till staden, hade satt sig till rätta i kupén, så att Anna skulle få ensam rå om fönstret. Nu hördes signalen och taget satte sig i gång. Ungdomen hurrade och viftade. Kvinnorna viftade och försökte se rörda ut. Men ensam i den bullrande skaran stod fadern, rak och styf med sammanpressade läppar och såg efter taget, som rasslade bort mot den dunkla skogen där borta. Så hade världen en gång tagit hans son från honom. Nu tog den äfven hans dotter. Hvarför? Hvad skulle den göra henne? — — —

— Ska vi gå nu? — sade modern mildt genom tårarna och lade sin hand på hans arm. Han svarade intet, men vände och följde henne. Ungdomarna hade redan hunnit ut på gatan. Tanterna väntade förgäfvos att få en kopp kaffe efter det här hos modern. När ingen inbjudan affördes, gingo de hem missnöjda.

Det kändes så förunderligt i hemmet, kyligt och mörkt. Men det var väl för att Anna saknades. Mor dukade af efter kvällsvarden, som ätits tidigare för resans skull. Far stod vid fönstret med pipan i mun och händerna i byxfickorna. Men på väg mot staden russlade taget, förande Anna ut i lifvet, till frestelser och faror, sorg- och glädjestunder. Ditut fördes hon att insättas på sin plats i lifvets stora maskineri bland de små kuggarne, de obemärkta och ringa.

HEMMENS PLATSFÖRMEDLINGSBYRÅ, om hvars tillkomst och syfte Idun lämnade en redogörelse i ett af sina försommarnummer, annonserar i dagsnumret sin nu började verksamhet. Vi påpeka därför ännu en gång, att byråns och dess stiftares syfte är att tillgodose såväl hemmens som tjänarinnornas bästa.

FRÅN IDUNS LÄSEKRETS.

TILL M. GREGER.

TACKSAM och lifligt tilltalad af edert utlåtande i kvinnofrågan, intaget i »Idun» af den 4 augusti under rubriken »Perspektiv», kan jag ej underlåta att genom allas vår vän Idun äfven framföra ett varmt tack för de behjärtade och om sundt praktiskt reformsinne vittnande åsikter, Ni däri lägger i dagen.

Bakom edra behjärtansvärda tankar lyser fram en person, begäfvad med själfständig reflexionsförmåga och energi, — kanske finns där ännu mycket mera för oss kvinnor att hoppas på af Eder under kommande tiders kamp för reformer inom många och olika områden?

Träd därför fram, hvem Ni vara må, man eller kvinna, och stå oss bi i råd och dåd, när det gäller: en man bakom ordet, ty så, endast på det sättet kan något göras fruktbringande. Det får ej stanna vid blotta ord och tal om, hur det borde vara. Tiden är längesen mogen för genomgripande förändringar, och arbete finns öfvernog för dem, som vilja och kunna reformera. — Men alla sucka efter en ledande kraft att samla sig omkring, och utan denna enande kraftiga ledning och utan detta energiska bistånd vid genombröttet af en ny tid kommer det nog aldrig längre än till önsknings och förslag, om än så goda.

I landsorten är behovet af en tidsenlig reform kanske ändå mera kännbart, ty bristen på kvinnliga tjänare är där ännu större än i städerna. — Men huru råda bot för detta sorgliga förhållande? —

Låt oss alla med fasthet och enighet arbeta för en bättre ställning inom kvinnoarbetets olika områden. Men framför allt — gif oss en god ledning, Ni, som manar oss att befria oss från passivitets och tålmodets förlamande bojer — och tusenden skola med hänförelse följa Er och med innerlig tacksamhet minnas, att Ni ej endast gaf väckelsen, utan äfven en ledande hand som stöd. — Ännu en gång tack för de väckande, sanna ord, Ni gifvit oss kvinnor i »Perspektiv». — Men vi vänta mer, mycket mer från Eder. — Gif oss förslag, samla och organisera! — »Idun» är nog villig, nu som ofta förr, att hjälpa oss, föra vår talan och låta oss diskutera denna viktiga fråga och föra den och oss till ett godt resultat.

En bland tusenden.

FRÅN SOMMARKURSERNA I STOCKHOLM.

NÄR MAN genom några dagars hvilat återhämtat sig litet efter den böljegang, som Stockholmsbullret och järnvägsresan i förening ställt till i ens stackars huvud, och man söker att klargöra för sig, hvilka de starkaste intrycken af kurserna varit, får man den känslan, att man stått inför något rikt, kraftigt, utprägladt.

Det är icke så mycket den lärdom man mött, som mest imponerat, ehuru den varit af det högsta på alla områden. Ty den hade man väntat. Men hvad som var oväntadt och öfverraskande, det var vetenskapsmännen själfva, deras personligheter och deras föredragskonst.

Man kommer osökt att tänka på evolutionsteorien, om hvilken man hört ett och annat, och föreställer sig att våra dagars lärde äfven till sitt yttre och sitt uppträdande anpassat sig efter de gifna förhållandena och, så väl som de vetenskaper de representera, delvis utvecklat sig till nya arter af de gamle.

Vi, småfolket, som sällan eller aldrig komma i beröring med dem, som vistas på höjderna, vi ha ännu i dunkelt minne de sägner och anekdoter, som omgifva gångna tiders stormän inom konst och vetenskap. Och minnas dem som tankspridda, bortkomna, litet otympliga, så snart de befunno sig utom sina studiekamrarna.

Och så nu dessess fullkomliga motsatser, de nuvarande, ungdomlige, spänstige, eleganta vältalare, som med ifver och allvar i klara, kärnfulla ordalag, somliga rent objektivt, andra starkt personligt, klargöra för sina spändt lyssnande åhörare utvecklingen och resultaten af deras respektive grenar af forskning eller konst. Man får ett starkt intryck af den kärlek och det lifliga intresse, hvarmed hvarje enskild lärd ägnar sig åt sin vetenskap.

Skada blott att tiden ej ville räcka till, utan att kursdeltagarna måste försaka mycket för att något så när helt kunna följa med något. Man hade behöft minst en hel vinter för att kunna följa med och smälta allt.

I alla händelser stå vi i ofantligt stor tacksamhetskuld till alla dem, som uppförat tid, krafter och hvilat för vårt bästa; icke minst till Byrån, som inrättat så hemtrefligt för våra lediga stunder och ständigt behandlat oss med aldrig svikande tillmötesgående, omtanke och älskvardhet.

En kursdeltagarinna.

TEATER OCH MUSIK.

KUNGL. TEATERN har som vanligt i början af säsongen haft ett synnerligt omväxlande program, upptagande både äldre och yngre operor. En af de intressantaste föreställningarna var den i fredags, då Verdis glansfulla opera »Aida» uppfördes med nya krafter i ej mindre än tre af hufvudpartierna. Hvad då först titelpartiet beträffar, så har man sedan en lång följd af år så uteslutande haft fru Östberg som Aida, att man knappt kunnat tänka sig någon annan i återgifvandet af detta parti. Och en i vokalt hänseende ypperligare tolk för detsamma torde ej många operascener kunna uppvisa. I ingen mån förringas heller fru Ös konstnärliga betydelse, hennes af ingen bland våra nu levande sångerskor hunna sångkonst af det varma erkännande, som mötte hennes efterträdarinna i det maktpåliggande partiet, fru *Lykseth-Schjerven* (under sommaren blifven fru). Och vi måste tillstå att hon var helt enkelt förträfflig. Den vackra sopranstämman har utvecklats till en fyllighet och glans, som verkade helt äkta, tolkningen af det vokala partiet var synnerligen värdad och vacker, om den och i poesi och själfullhet ej gick upp mot föregångarinnans.

Den förut rätt störande andhämtningen har blifvit betydligt bättre, intonationen är ren och textuttalet, fränsedt en lindrig läspning, tydligt. Apparitionen är därjämte ungdomlig och tilltalande. Prestationen rönt som sagt med rätta mycket erkännande. Öfversteprästen Ramphis' parti sjöngs för första gången af hr *Gustaf Sjöberg*, som från och med detta spelar engagerats vid k. teatern och tillfört dess basfack en välbeförlig och förträfflig förstärkning. Den vackra och klangfulla stämman är välkänd från en mängd konserter, vid hvilka hr S. under de senaste åren biträdt. Den gjorde sig äfven här ypperligt gällande och rönt lifligt bifall. I dramatiskt hänseende är ju detta parti intet att göra af. Som Amonasro hade hr *Husberg* sin andra debutroll. Äfven här finnes en vacker stämman att taga vara på och debuten gaf goda löften. Hr *Nyblom* utförde Radamès parti med dramatisk verv och vid förträfflig röstdisposition, och hr *Sellergren* sjöng konungen. Som Amneris har fru *Claussen* vuxit betydligt i säkerhet, och hennes mörka mezzosopran har vunnit i väljud och afrundning. Operan, som leddes hr *Henneberg*, gick på det hela taget mycket bra.

F. Hbg.

RÄTTELSE.

I uppsatsen om *Åhus* af N. P. Ödman förekom i den förra delen (torsdagen den 18 augusti) tvänne gånger namnet »Sven Grote», som naturligtvis bör vara *Sven Grate*.

